

2023 YILI SEKTÖR DÜZENLEMELERİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER

Ağustos 2024

TELKODER'DEN...

Serbest Telekomünikasyon İşletmecileri Derneği TELKODER, Türkiye'de Telekomünikasyon Hizmetleri Sektöründe tam rekabet ve serbestleşmenin gelişmesine doğrudan katkıda bulunmak, Telekomünikasyon sektöründe faaliyet gösteren işletmeciler arasında yakın dayanışma ve işbirliğini oluşturarak hizmet kalitesi ve verimliliği yükseltmek, sektörde yer alan şirketlerin güçlenerek dünyaya açılmaları ve dış pazarlarda rekabet edebilmelerini sağlamak amacı ile 26 Haziran 2002 tarihinde kurulmuştur. TELKODER, yurttaşlarımızın en ileri ve en ucuz haberleşme olanaklarına kavuşması, ülkemizin uluslararası arenada büyük bir haberleşme merkezi olabilmesi için serbestleşme ve rekabeti savunan işletmecilerin derneğidir.

Sektörde faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri, işletmeciler, düzenleyiciler ve tüketiciler olarak geleceğe yönelik politikalar belirleyebilmek için dün ve bugün değerlendirmesinin çok önemli olduğunu düşünüyoruz. 2013 yılında başladığımız ve bu yıl da devam ettirdiğimiz "2023 YILI SEKTÖR DÜZENLEMELERİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELER" Raporumuzda bu amaca yönelik olarak sektörümüzde 2023 yılında yaşanan düzenleyici gelişmeler mercek altına alınmıştır. Raporumuzun amacı hiçbir Kurum ve/veya Kuruluşu eleştirmek değil sektörümüzde yaşanan gelişmeleri, eksiklikleri, mevcut durumu, yapılması beklenenleri gözler önüne sermektir.

Raporumuzun ilk bölümünde, 2023 yılında düzenleyici kurumumuz Bilgi ve İletişim Teknolojileri Kurumu'nun üçer aylık dönemler halinde yayımlanan Pazar Verileri Raporlarından yararlanılarak Pazar, Pazar oyuncuları, Pazar büyüklükleri gibi veriler kullanarak mevcut durumumuz analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde, geçen yıllardan farklı olarak bazı verilerde diğer ülkeler ile karşılaştırmalara yer verilmiştir. Umarız faydalı olmuştur. İkinci bölümümüzde ise, 2023 yılı başından itibaren çıkarılan, tamamlanması beklenen ve gündeme alınması gereken düzenlemeler incelenmiştir.

2023 yılı içerisinde rekabeti destekleyici, ayrımcılığın engellenmesini teşvik eden, tüketiciyi gözetken, eşitlik ilkesinin altını çizen tüm çalışmaları birer başarı olarak sayıyor ve emeği geçen Kurum/Kuruluşlara teşekkür ediyoruz. Bununla birlikte, daha atmamız gereken çok önemli adımların bulunduğunu hatırlatıyor, sektörümüzdeki tüm oyuncuları rekabetin geliştiği, tüketicinin korunduğu bir sektör için birlikte hareket etmeye çağırıyoruz.

TELKODER

SERBEST TELEKOMÜNİKASYON İŞLETMELERİ DERNEĞİ

Ağustos 2024

2023 Yılı

**Sektör Düzenlemelerine
Yönelik Değerlendirmeler**

TELKODER

SERBEST TELEKOMÜNİKASYON İŞLETMELERİ DERNEĞİ

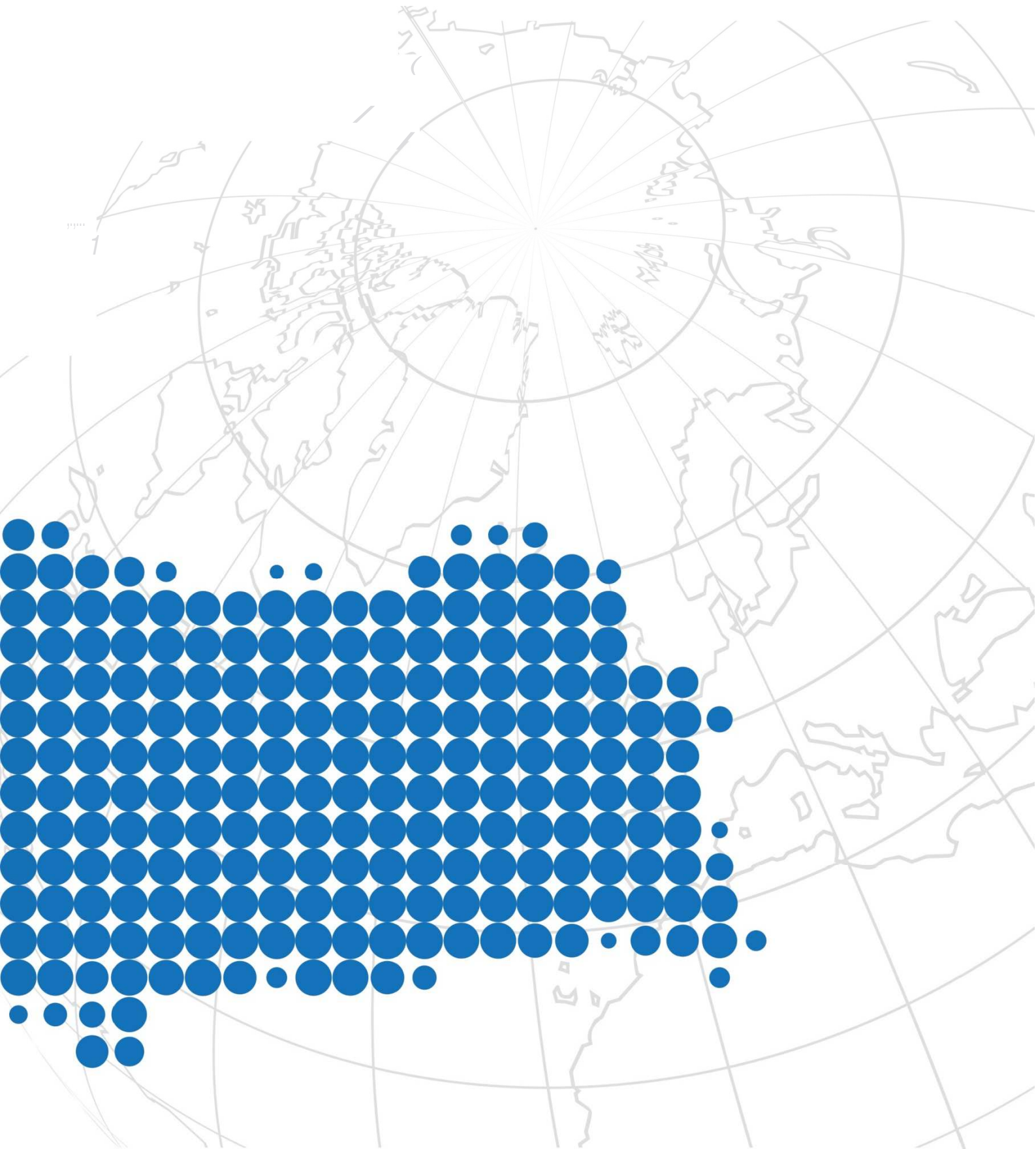
İÇİNDEKİLER

Sektörde 2023 Yılı

Önemli Gelişmeler.....	01
Yetkilendirmeler.....	05
Sektör Büyüklüğü.....	07
Gelirler.....	08
Yatırımlar.....	11
Sabit Telefon Hizmetleri.....	13
Genişbant İnternet Hizmetleri.....	14
Mobil Telefon Hizmetleri.....	18
Uydu Haberleşme Hizmetleri.....	19
Veri Merkezi Hizmetleri.....	22

Düzenlemelere Bakış

1. Tamamlanan Düzenlemeler.....	25
2. Tamamlanması Beklenen Düzenlemeler.....	25
3. Tamamlanmayan Düzenlemeler.....	31
Düzenlemeler Toplu Tablo.....	39

SEKTÖRDE 2023 YILI

"Sektöre ilişkin tüm hesaplamalar Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) Pazar Verileri Raporlarından alınan veriler kullanılarak yapılmıştır. Sektör dışındaki hesaplamalarda ise TÜİK, Merkez Bankası, TELKODER, vb. Kurum ve Kuruluşların verileri kullanılmıştır."

ÖNEMLİ GELİŞMELER

1.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu 2023 Yılı İş Planı, 26 Aralık 2022 tarihinde yayımlanmıştır. Ancak, 2023 yılsonuna gelindiğinde İş Planında yer alan çalışmaların birçoğunun geciktiği veya hiç gerçekleşmediği görülmektedir. Benzer durumların daha önceki iş planlarında da yaşandığı bilinmektedir.

Daha önceki iş planlarında yer alan ama sonradan yerine getirilmekten vazgeçilen bazı örnekler; temel telekomünikasyon hizmetleri büyüklüklerine ilişkin tahminlerin ve düzenleyici etki analizi raporlarının hazırlanması, Veri Merkezi İşletmeciliğinin desteklenmesi ve İnternet Değişim Noktalarının (İDN) kurulumunun desteklenmesi.

BTK İş Planlarında yer alan çalışmaların planlanan tarihte gerçekleşmesi hususunda özen gösterilmesinin sektörün öngörülebilirliği açısından oldukça önem arz ettiği düşünülmektedir.

2.

BTK Kurul Kararları;

- 03 Ocak 2023 tarihli ve 2023/UK-ETD/02 sayılı Kurul Kararı ile Referans Arabağlantı Teklifinde IP Arabağlantıya Geçiş ile İlgili Değişiklik yapılmıştır.
- 14 Şubat 2023 tarihli ve 2023/DK-THD/66 sayılı Kurul Kararı ile Deprem Felaketi Sebebiyle Alınacak Tedbirler yayımlanmıştır.
- 21 Şubat 2023 tarihli ve 2023/DK-ETD/72 sayılı Kurul Kararı ile Hat Dondurma Hizmetleri Uygulama Değişikliği yapılmıştır.
- 28 Mart 2023 tarihli ve 2023/DK-SRD/116 sayılı Kurul Kararı ile 2023 yılı Abone Ömrünün Belirlenmiştir. 2023 yılındaki kampanya uygulamaları için Kurum tarafından gerçekleştirilecek fiyat sıkıştırması analizlerinde kullanılacak ortalama abone ömrünün, ilgili kampanyadaki taahhüt süresine 0,908 ay eklenerek belirlenmesi hususuna karar verilmiştir.
- 28 Mart 2023 tarihli ve 2023/DK-İD/119 sayılı Kurul Kararı ile Sosyal Ağ Sağlayıcı Hakkında Usul ve Esaslar yayımlanmıştır.

- 11 Nisan 2023 tarihli ve 2023/İK-SRD/125 sayılı Kurul Kararı ile Ankara 5. İdare Mahkemesinin iptal kararının yerine getirilmiştir (Sabit Telefon Şebekesine Erişim Pazar Analizi). Derneğimiz tarafından "Sabit telefon şebekesine erişim pazar analizi" nihai dokümanının onaylanmasına dair Kurul kararının iptali istemiyle açılan davada Ankara 5.İdare Mahkemesi iptal kararı vermişti. Bu karar sonrasında BTK ekteki 11.04.2023 tarihli kararı ile yeni bir pazar analizi yapıncaya kadar 16.12.2009 tarihli kurul kararının uygulanmasına karar vermiştir. 2009 tarihli önceki pazar analizinin onaylanmasına dair Kurul kararı ile ilgili pazarda Türk telekom EPG ilan edilmiş ve bir dizi yükümlülüğe tabi kılınmıştı. Buna göre yeni bir pazar analizi yapılanaya kadar TT yeniden EPG kabul edilerek yükümlülüklerle tabi kılınmış olmaktadır.
- 20 Haziran 2023 tarihli ve 2023/DK-ETD/191 sayılı Kurul Kararı ile Türk Telekom Referans IP Seviyesinde Veri Akış Erişimi Teklifi Onaylanmıştır.
- 13 Eylül 2023 tarihli ve 2023/DK-THD/263 sayılı Kurul Kararı ile İnternet/TV ve Sabit Telefon Hizmetlerine İlişkin Bireysel Yeni Abonelik Tesisi Öncesinde Teyit İşlemleri Yapılması Hakkında Usul ve Esaslar yayımlanmıştır.

3.

7 Temmuz 2023 Tarihli ve 32241 Sayılı Resmî Gazete'de Yayımlananan Cumhurbaşkanlığı Kararları ile Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinde yer alan tevkifat nispetlerine ilişkin 12/1/2009 Tarihli ve 2009/14592 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararının Eki Kararda değişiklik yapılmıştır. Genel KDV oranı %20 olarak belirlenmiştir.

Özellikle sabit internet sağlayıcıları taahhütlü anlaşmalar sundukları için ilk aşamada bu artışı faturalara yansıtmakta güçlük yaşamıştır. Önemli bir başka sıkıntı da, bu vergi artışlarının hemen uygulanmaya başlaması nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Bu tür vergi artışlarında gerekli hazırlıkların yapılabilmesi için geçiş sürelerine ihtiyaç duyulmaktadır.

4.

25 Ekim 2023 Tarihli ve 32350 Sayılı Resmî Gazete 1. Mükerrer'de yayımlanan, 2024 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında aşağıdaki tedbirler yer almaktadır.

- 379.1 sayılı tedbir: Veri tanımları ve erişim yöntemleri belirlenmesi, veri tabanları oluşturulması ve veri merkezi sektörünün gelişmesine imkân

veren düzenleyici çerçeve çalışması gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Bu tedbirle ilgili sorumlu kuruluşlar; Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S), Adalet Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı'dır.

- 576.1 sayılı tedbir: Ulusal Genişbant Stratejisi ve Eylem Planı hazırlanarak yürürlüğe konulması ve Ulusal Genişbant Stratejisi ve Eylem Planına yönelik taslak belge çalışmaları ilgili kamu kurum ve kuruluşları ve sektör paydaşlarıyla birlikte yürütülmesi hedeflenmektedir. Bu tedbirle ilgili sorumlu kuruluşlar; Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S), Strateji ve Bütçe Başkanlığı, BTK, Rekabet Kurumu, STK'lar'dır.
- 576.3 sayılı tedbir: Paydaşlarla işbirliği içerisinde rekabetin güçlendirilmesine yönelik düzenlemeler yapılması ve şebekeler üstü hizmetlere yönelik çalışma yürütülmesi hedeflenmektedir. Bu tedbirle ilgili sorumlu kuruluşlar; Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S), BTK'dır.
- 577.1 sayılı tedbir: Elektronik haberleşme sektöründe rekabetin güçlendirilmesi amacıyla altyapı kurulumuna ilişkin izin ve geçiş hakkı, altyapının ortak kullanımı ve tesis paylaşımı süreçlerinin iyileştirilmesi, pasif altyapı kurulumunun kolaylaştırılması ile geçiş hakkı izinlerine ilişkin ödenecek bedellerin yeknesak hale getirilmesi çalışmaları kapsamında yasal düzenleme yapılması ve referans teklifler ile ilgili usul ve esasların gözden geçirilmesi hedeflenmektedir. Bu tedbirle ilgili sorumlu kuruluşlar; Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S), BTK'dır.
- 577.2 sayılı tedbir: Elektronik haberleşme işletmecileri üzerindeki kamusal yüklerin hafifletilmesi ve elektronik haberleşme işletmecileri üzerindeki kamusal yüklerin mali boyutunun ortaya konacağı bir rapor hazırlanması hedeflenmektedir. Bu tedbirle ilgili sorumlu kuruluşlar; Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, BTK'dır.
- 578.1 sayılı tedbir: Bölgesel farklılıklar dikkate alınarak altyapıların geliştirilemediği bölgelerde genişbant altyapı kurulumu teşvik edilmesi ve fiber altyapı açısından desteklenmesi öngörülen yerlerin belirlenmesi, ilgili etki analizi çalışmalarının yapılması, destek ve teşvik yöntemleriyle ilgili alternatiflerin ortaya konulması ve maliyetin tespit edilmesine ilişkin bir rapor hazırlanması hedeflenmektedir. Bu tedbirle ilgili sorumlu kuruluşlar; Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S), BTK'dır.
- 579.4 sayılı tedbir: Kamunun BİT alımı süreçleri bütüncül olarak iyileştirilmesi, buna ilişkin usul ve esaslar belirlenmesi ve bulut hizmetleri, Kamu Bilişim Hizmet Alımı Kapsamında Katılımcıların Yetkilendirilmesi Hakkında Yönetmelik kapsamına alınması hedeflenmektedir. Bu tedbirle ilgili sorumlu kuruluşlar;

Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (S), Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Kamu İhale Kurumu, DMO'dir.

- 584.1 sayılı tedbir: Ulusal Veri Stratejisi ve Eylem Planı hazırlanarak uygulamaya konulması, Veri Yönetişimi Mevcut Durum ve İhtiyaç Değerlendirmesi Raporunun hazırlanması ve Ulusal Veri Stratejisi ve Eylem Planının hazırlanması hedeflenmektedir. Bu tedbirle ilgili sorumlu kuruluşlar; Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (S), Adalet Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Kişisel Verileri Koruma Kurumu, TÜİK'dir.
- 584.2 sayılı tedbir: Sınır aşan veri transferlerine ilişkin temel yaklaşım ve kuralları ortaya koyan çalışmaların yapılması, Yurt dışına veri aktarımına ilişkin ulusal politikaların ticareti destekleyici çerçeveye dönüştürülmesi için bir yönetim yapısının oluşturulması hedeflenmektedir. Bu tedbirle ilgili sorumlu kuruluşlar; Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (S), Dışişleri Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Kişisel Verileri Koruma Kurumu'dur.
- 585.1 sayılı tedbir: Veri merkezi hizmeti sunan yerli firmaların gelişimini teşvik edecek ve rekabeti etkinleştirecek mekanizmaların oluşturulması, Veri merkezi sektörünün gelişmesine imkân veren düzenleyici çerçeve çalışmasının yürütülmesi ve Veri merkezi, bulut bilişim ve platform hizmet sektörlerinin geliştirilmesine yönelik mevzuat yürürlüğe konulması hedeflenmektedir. Bu tedbirle ilgili sorumlu kuruluşlar; Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (S), Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (S), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, BTK, Kişisel Verileri Koruma Kurumu, TÜBİTAK, Adalet Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı'dır.
- 585.2 sayılı tedbir: Veri merkezlerine yönelik güvenlik ve hizmet sunum standartlarının ve Sektörün ihtiyaç duyduğu alanlarda standartlar geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu tedbirle ilgili sorumlu kuruluşlar; Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (S), TSE, Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, BTK'dır.
- 577.3 sayılı tedbirde; İnternet Değişim Noktası (İDN) kurulmasına yönelik usul ve esaslar belirleneceği, İDN kurulumu gerçekleştirileceği belirtilmektedir. Bu tedbirle ilgili sorumlu kuruluşlar; Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, BTK'dır.
- Bununla birlikte; 2023 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında yer alan

470.2 sayılı tedbir artık yıllık programda yer almamaktadır (Veri merkezi sektörünün geliştirilmesini sağlayacak düzenleyici çerçeve ve teşvik mekanizması oluşturulması, Türkiye'nin yoğun ticaret yaptığı ülkelerle bulut hizmetlerinin sunulmasına yönelik işbirlikleri yapılması hedefi). Bu tedbirle ilgili sorumlu kuruluşlar; Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı olarak belirlenmiştir. Bu konuyla ilgili, YOİKK (Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Koordinasyon Kurulu) çalışmaları kapsamında Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi tarafından yaklaşık 2,5 yıldır sürdürülen bir Kanun çalışması bulunmaktadır. Sektör tarafından, son aşamasına gelmiş bu kanun çalışması ne yazık ki hâlâ çıkmamıştır.

- İnternet Değişim Noktaları 2019, Veri Merkezleri 2020 yılından bu yana Yıllık Programlarda yer almaktaydı ve bugüne kadar bu konularla ilgili henüz adım atılmamıştır. Ayrıca, Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu (YOİKK) 2024 Eylem Planı YOİKK İnternet Sitesinde yayınlanmıştır. Ülkemiz Veri Merkezi Ekosistemini doğrudan ilgilendiren 42. ve 54. Eylemlerinin, CBDDO tarafından yürütülen kanun taslağı çalışmasını doğrudan ilgilendirildiği anlaşılmaktadır.

YETKİLENDİRMELER

5.

2023 yılının dördüncü çeyreği sonunda elektronik haberleşme sektöründe faaliyet gösteren işletmeci sayısı 466 olup bu işletmecilere verilen yetkilendirme sayısı 848'dir.

2014 yılı sonunda BTK tarafından değiştirilerek yürürlüğe alınan "**Elektronik Haberleşme Sektöründe Yetkilendirme Yönetmeliği**" ile i) *Sabit Telefon Hizmeti yetkilendirmesine başvuracak işletmecilere 1 Milyon TL sermaye şartı getirilmiştir.* ii) *5651 sayılı kanun kapsamında işletmecilere getirilen yükümlülüklerin yerine getirilebilmesi için gerekli olan teknik altyapıyı kurmayan STH işletmecilerine hizmet sağlayan diğer işletmecilerin 2 ay içerisinde hizmet sunumuna son vermeleri hükme bağlanmıştır.*

Söz konusu değişiklik neticesinde, aşağıda da görüleceği üzere, 2015 ve 2016 yıllarında yetkilendirme iptallerinde çok büyük artış yaşanmış olup, bu yıllar içerisinde toplam yetkilendirme iptali sayısı sırasıyla 229 ve 367 olmuştur.

2017, 2018, 2019, 2020, 2021 ve 2022 yıllarında yetkilendirme iptal sayısında önemli ölçüde düşüş yaşanmıştır. 2023 yılına gelindiğinde iptal edilen yetkilendirme sayısı 27 olmuştur. 2023 yılında yetkilendirme iptallerinin en fazla yaşandığı kategoriler STH-K (6 iptal) ve ISS (5 iptal) olmuştur.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Altyapı İşletmeciliği Hizmeti (B)	8	64	5	4	7	4	1	2	3
Altyapı İşletmeciliği Hizmeti (K)	-	1	-	-	-	-	-	-	-
GMPCS Mobil Telefon Hizmeti (B)	3	4	-	-	-	1	1	-	-
GMPCS Mobil Telefon Hizmeti (K)	-	-	-	-	-	1	1	-	1
ISS (B)	25	191	5	6	8	7	6	4	5
Kablolu Yayın (B)	2	9	-	-	2	-	-	-	1
OKTH (K)	12	19	11	16	4	2	1	1	3
Rehberlik Hizmeti	1	1	-	-	1	-	4	-	-
STH (B)	40	-	-	-	-	-	-	-	-
STH (K)	115	30	11	6	7	8	21	8	6
SMŞH (K)	1	5	2	-	2	3	3	-	1
SMŞH (B)	15	23	2	5	2	2	3	-	3
Uydu Haberleşme Hizmeti (B)	4	14	2	2	1	2	1	-	3
Uydu Platform Hizmetleri (B)	3	6	-	2	1	1	1	-	1
Toplam	229	367	38	41	35	31	43	15	27

TABLO 1 - Yetkilendirme Kategorilerine Göre İptal Sayıları

Son yıllarda, BTK'nın pazara yeni girecek olan işletmecilere yetkilendirme verilmesi veya yetkilendirme süresi dolan işletmecilerin yetkilendirmelerinin yenilenmesi hususunda imtina ettiği görülmektedir. Aşağıdaki tabloda, 2017 ve 2023 yılları arasında yetkilendirme verilmiş işletmeci sayıları görülmektedir (mevcut durumda yetkilendirmesi iptal olan işletmeciler de tabloda hesaba katılmıştır). Buna göre, 2017 yılından itibaren son altı yıl içinde BTK tarafından verilen yetkilendirme sayılarında azalma görülmektedir.

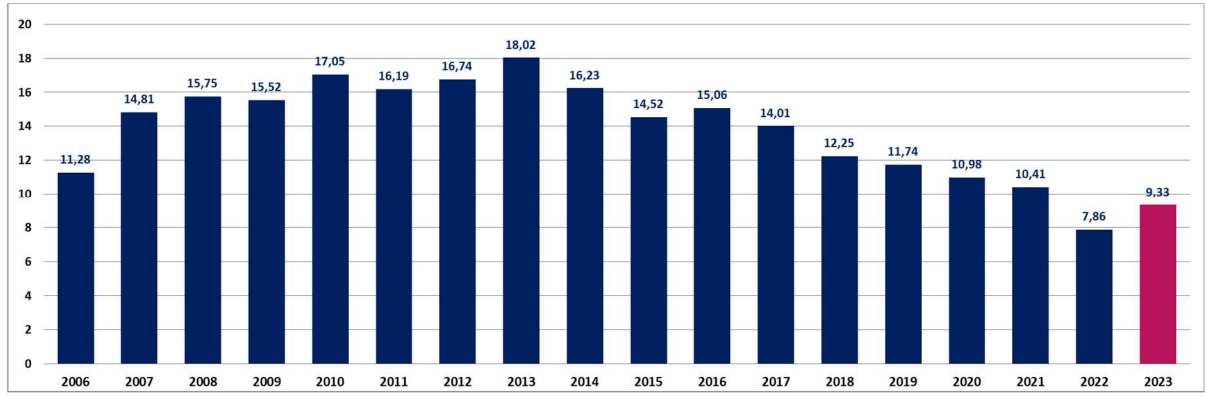
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Altyapı İşletmeciliği Hizmeti (B)	17	4	13	18	10	16	22
Altyapı İşletmeciliği Hizmeti (K)	1	-	-	4	-	-	1
GMPCS Mobil Telefon Hizmeti (B)	1	-	-	-	-	-	-
ISS (B)	28	11	24	13	16	24	22
Kablolu Yayın (B)	1	-	1	-	1	1	-
OKTH (K)	15	15	-	1	-	-	-
Rehberlik Hizmeti	-	-	-	-	-	-	-
STH (B)	-	-	-	-	-	-	-
STH (K)	8	-	4	2	2	-	3
SMŞH (K)	2	2	-	1	-	-	1
SMŞH (B)	3	1	2	-	-	-	1
Uydu Haberleşme Hizmeti (B)	2	1	1	-	-	-	-
Uydu Platform Hizmetleri (B)	-	-	-	1	-	-	-
Toplam	78	34	45	40	29	41	50

TABLO 2 – Yıllara Göre Yetkilendirme Sayıları

SEKTÖR BÜYÜKLÜĞÜ

6.

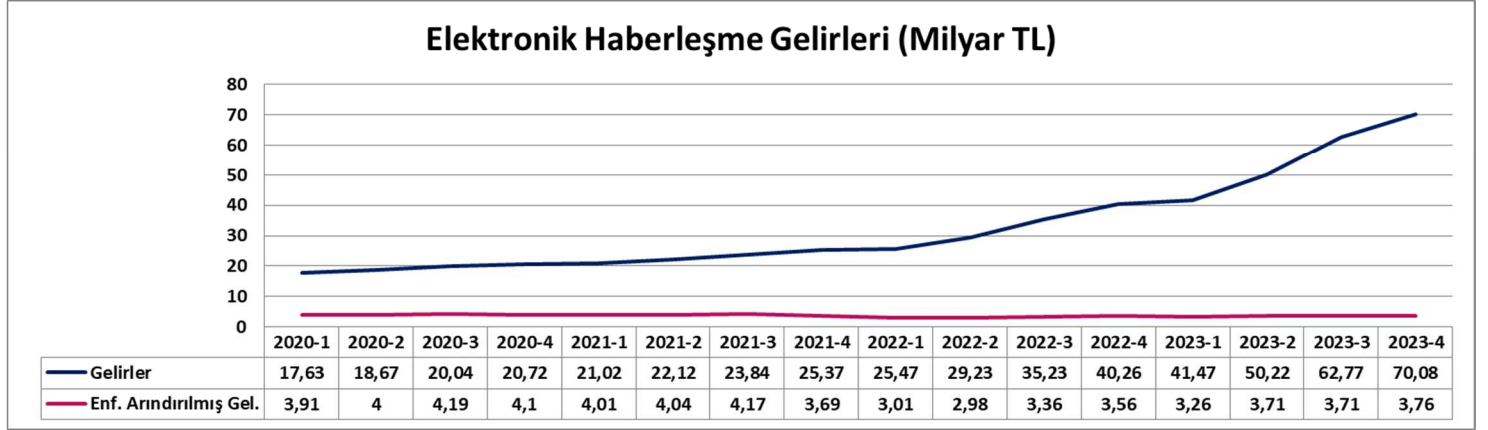
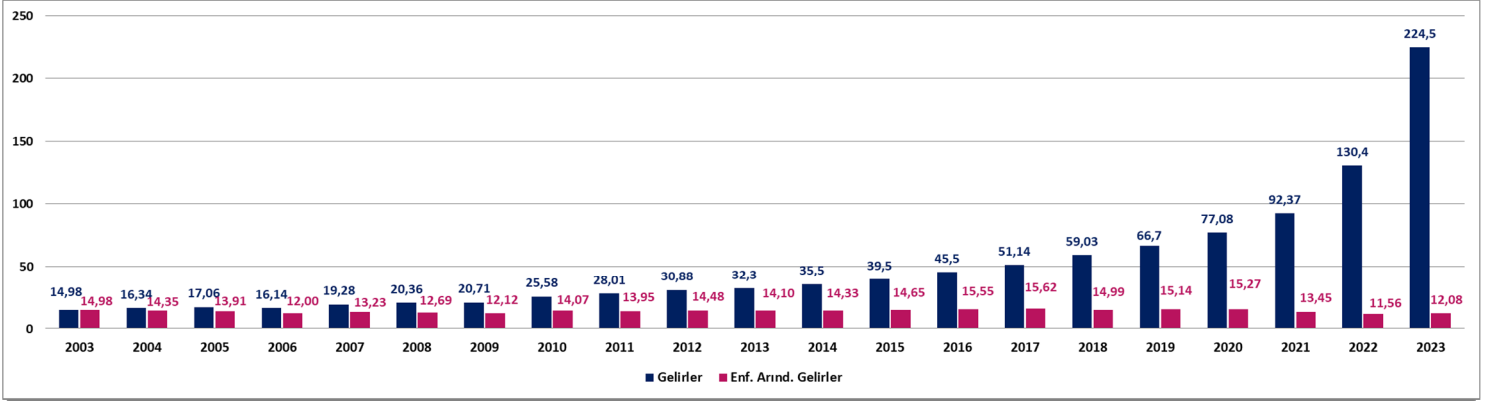
Elektronik haberleşme hizmetleri sektörünün 2023 yılı büyüklüğü 224,5 Milyar TL olarak belirlenmiştir. Dolar bazında değerlendirdiğimizde 2008 yılından itibaren sektörde dikkat çekecek seviyede bir büyüme olmadığı görülmektedir. 2019 yılından bu yana Dolar kurunda yaşanan artış nedeni ile ülkemizde dolar bazında elektronik haberleşme gelirlerinde ciddi bir düşüş yaşanmıştır. Buna göre 2013 yılında 18,02 Milyar Dolar olan Sektör büyüklüğü tam on yıl sonra 2023 yılı sonunda 9,33 Milyar Dolar'a gerilemiştir.

ŞEKİL 1 - Elektronik Haberleşme Sektörü Ciroları, Milyar Dolar (Yıllık Ortalama Kur)

7.

Sektör gelirlerinden enflasyon etkisinin arındırılması ile zaman içerisinde sektördeki reel büyüme de gözler önüne serilmektedir. Bu çerçevede, TÜİK enflasyon verilerini kullanarak yapılan hesaplamalara göre, 2003 yılından itibaren sektörde dikkat çekecek seviyede bir büyüme olmadığı görülmektedir. 2003 yılında 14,98 Milyar TL olan enflasyondan arındırılmış elektronik haberleşme gelirleri, 2020 yılında 15,27 Milyar TL iken 2023 yılına gelindiğinde yaşanan ciddi enflasyon artışı sebebi ile 12,08 Milyar TL'ye düşmüştür. Elektronik Haberleşme Sektörü, serbestleşmenin başladığı 2002 yılından itibaren reel olarak 2020 yılına kadar yerinde saymış 2020 yılından sonra ise küçülmeye başlamıştır.

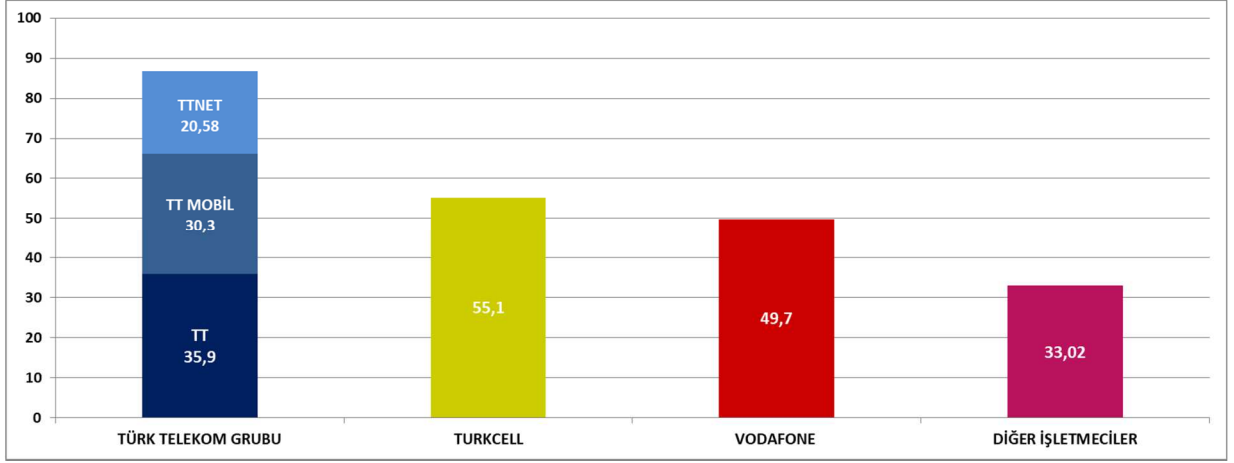

ŞEKİL 2 - Elektronik Haberleşme Sektörü Ciroları, Milyar TL

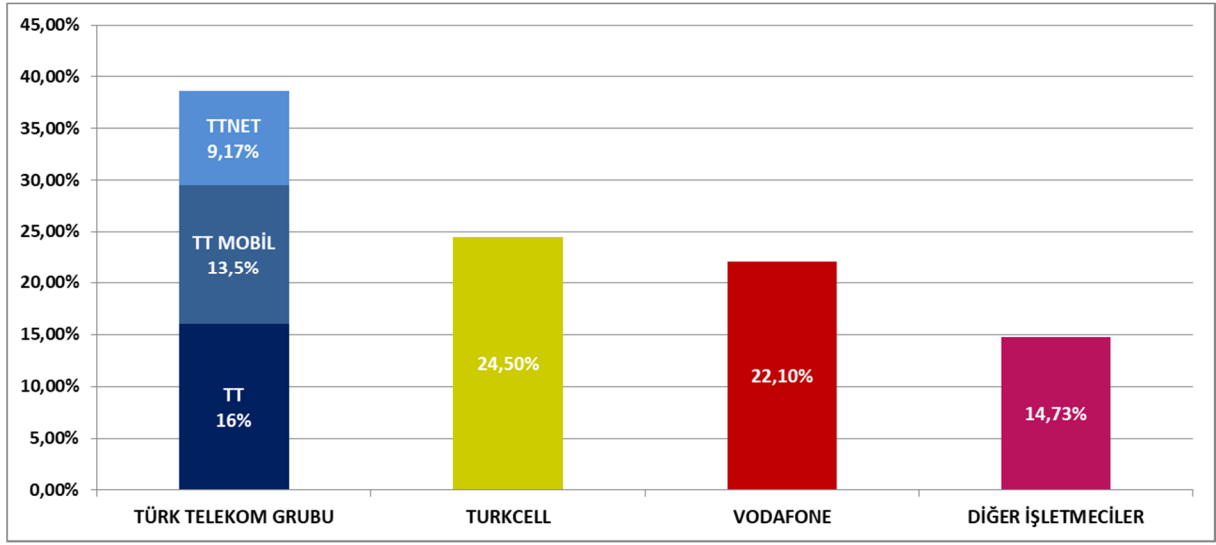
GELİRLER

8.

Aşağıdaki grafiklerde TTNET, diğer işletmeciler arasından ayrıştırılarak Türk Telekom grubu içerisinde değerlendirilmiştir. Buna göre, pazarın tamamı dikkate alındığında 3 GSM işletmecisi, Türk Telekom ve TTNET dışında kalan diğer işletmecilerin toplam gelirleri **2023 yılında 33,02 Milyar TL olmuştur**. Diğer işletmecilerin gelire göre Pazar payları ise **%14,73 civarındadır**.

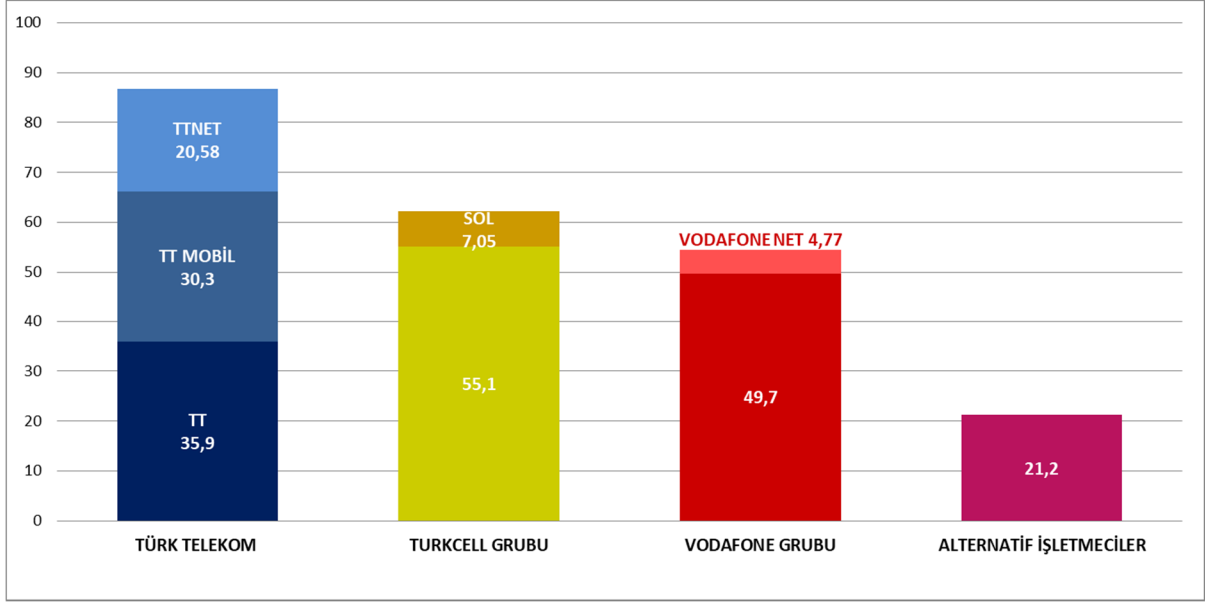
ŞEKİL 3 - İşletmecilerin Toplam Gelirden Aldığı Pay, 2023, Milyar TL

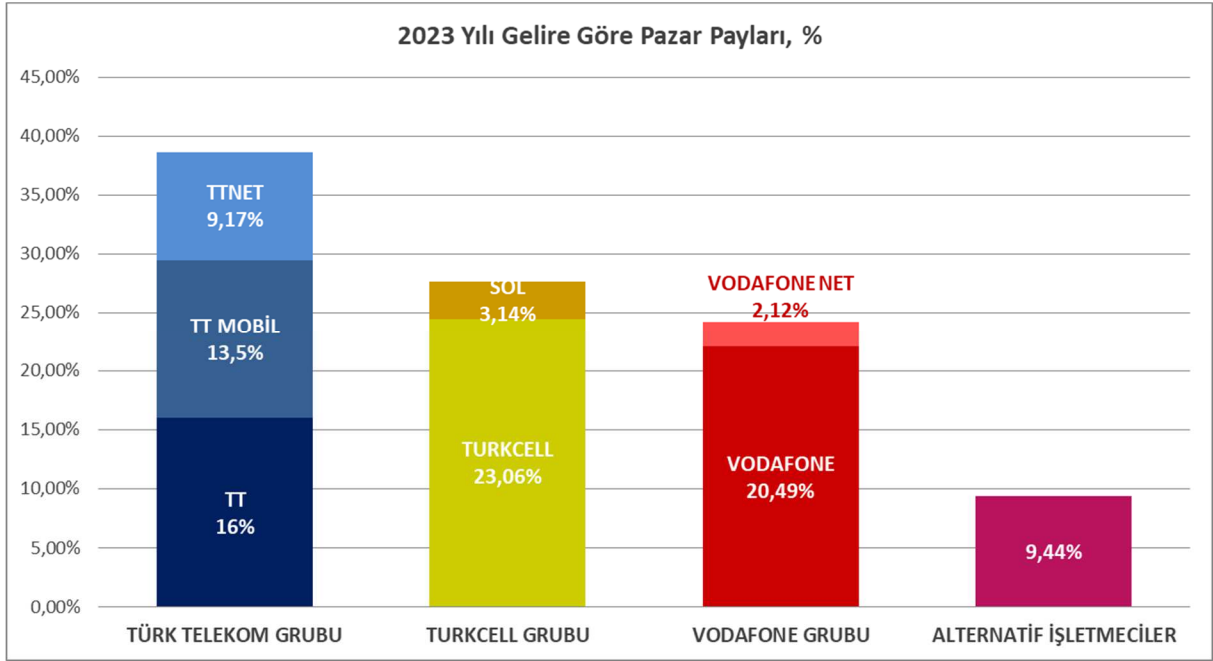
ŞEKİL 4 - İşletmecilerin Toplam Gelirden Aldığı Pay, 2023, %

9.

Aşağıda, Turkcell ve Vodafone'a ait olan ve sabit ses ve genişbant tarafında hizmet veren Superonline ve Vodafone Net'in payları çıkarıldığında, alternatif işletmecilerin toplam gelirlerine yer verilmektedir. 2023 yılı sonunda alternatif işletmecilerin gelirleri 21,2 Milyar TL olmuştur; Pazar payları ise %9,4 civarındadır. 2002 yılında başlayan serbestleşme hareketinden bugüne gelindiğinde, geçen 21 senenin sonunda alternatif işletmecilerin toplam sektör gelirleri içerisindeki payı sadece %9'lar seviyesinde kalmıştır.

ŞEKİL 5 - İşletmecilerin Toplam Gelirden Aldığı Pay, 2023, Milyar TL

ŞEKİL 6 - İşletmecilerin Toplam Gelirden Aldığı Pay, 2023, %

10.

Sektöre verilen ceza miktarları yıllar ve işletmeciler bazında incelendiğinde sektörde faaliyet gösteren işletmeciler üzerinde önemli ölçüde mali yük oluşturduğu açıkça görülmektedir. Özellikle 2011-2013 yılları arasında ceza miktarlarının yüksekliği dikkat çekerken 2016'dan itibaren ceza miktarının düştüğü görülmektedir. 2023 yılına gelindiğinde ise Kurum tarafından hiç ceza verilmemiş olması dikkat çekicidir.

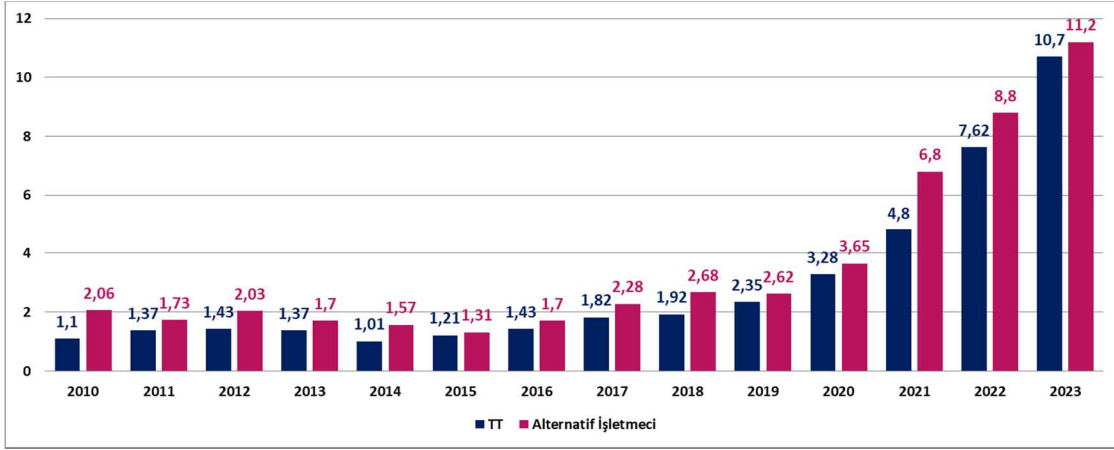
(Milyon TL)	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	TOPLAM
Turkcell	32,9	13,6	74,9	6,7	13,6	3,4	1,9	-	-	6,8	3,15	-	-	157,0
Vodafone	6,1	4,3	8,9	0,9	0,7	10,4	8,0	0,32	0,58	3,92	0,83	-	-	44,9
TTMobil	4,3	9,7	1,6	1,0	3,6	0,2	0,8	0,098	0,527	18,270	0,340	-	-	40,4
Türk Telekom	22,9	4,9	7,3	2,5	4,7	-	4,1	8,35	-	0,83	8,47	-	-	64,1
TTNet	9,9	15,0	9,9	1,7	3,4	-	0,9	0,55	-	2,04	-	-	-	43,4
Yeni Nesil İşletmeciler	0,7	19,2	1,7	17,4	0,9	3,8	0,4	0,25	1,01	2,46	0,92	0,0095	-	48,7
TOPLAM	76,8	66,7	104,3	30,2	26,9	17,8	16,2	9,57	2,12	34,32	13,71	0,0095	-	

TABLE 3 - Yıllık İşletmeci Bazında Ceza Miktarları, Milyon TL

YATIRIMLAR

11.

Aşağıdaki tablo, yıllar bazında Türk Telekom ve alternatif işletmecilerin yatırım miktarlarını göstermektedir. Tablodan görüleceği üzere, BTK tarafından Kasım 2011’de alınan fiber düzenleme muafiyet kararının uygulama döneminde, Türk Telekom’un yatırımlarında önemli miktarda artış yaşanmamıştır. Fiber kararının uygulamada olduğu dönemler olan 2011-2016 arasında Türk Telekom’un yatırımlarında sadece %6’lık bir artış olduğu görülmektedir. 2023 yılında Türk Telekom’un 10,7 Milyar TL yatırım yaptığı görülürken, alternatif işletmecilerin yatırım miktarı 11,2 Milyar TL olarak belirlenmiştir. Ülkemizde alternatif işletmecilerin altyapı yatırımları yapması önündeki engellere rağmen alternatif işletmecilerin yatırım iştahının oldukça fazla olduğu, söz konusu engellerin kaldırılması durumunda çok daha büyük yatırımlara hazır oldukları açıkça görülmektedir.

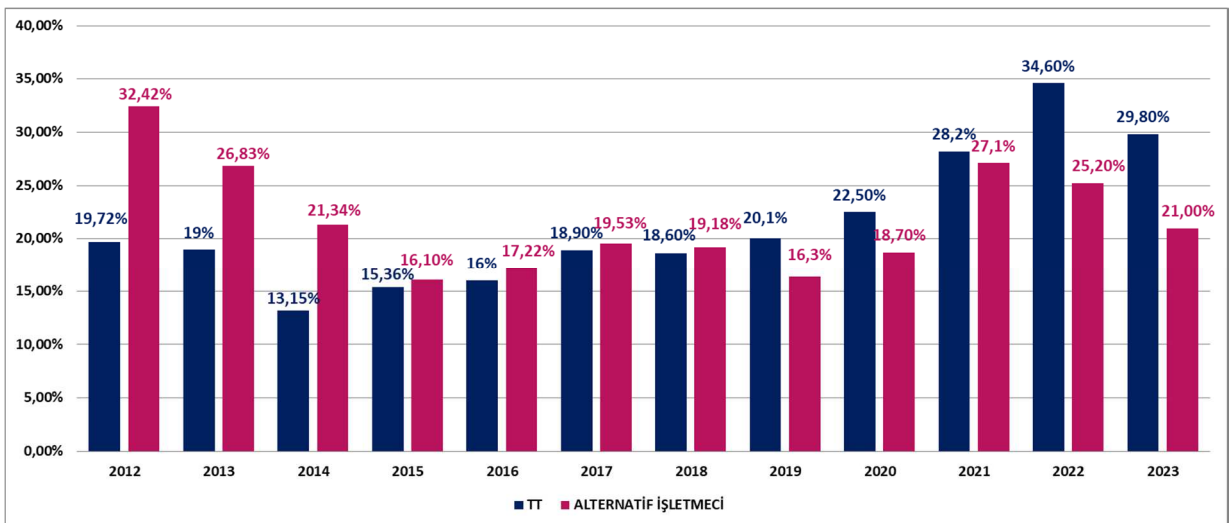

ŞEKİL 7 - Türk Telekom ve Alternatif İşletmecilerin Yatırım Miktarı (Milyar TL)

12.

Sektörde faaliyet göstermekte olan alternatif işletmeciler ile Türk Telekom'un yatırım/gelir oranları dikkate alındığında, 2012 yılı ile 2019 yılı arasında Türk Telekom oranının alternatif işletmecilerden daha düşük olduğu gözler önüne serilmektedir. Bu durum, Türk Telekom'dan çok daha küçük ölçekte olmalarına rağmen alternatif işletmecilerin daha fazla yatırım yapmak konusunda kararlı bir tutum sergilediklerini göstermektedir.

2019 ve 2020 yıllarında ise alternatif işletmecilerin yatırım/gelir oranının düştüğü, 2023 yılında ise %21 seviyesinde olduğu görülmektedir. Yatırım yapmaya hazır ve istekli olan alternatif işletmecilerin önündeki engellerin bir an önce kaldırılması ve fiber yatırımın önünün açılması gerektiği düşünülmektedir.

ŞEKİL 8 - TT ve Alternatif İşletmecilerin Yatırım/Gelir Oranlar

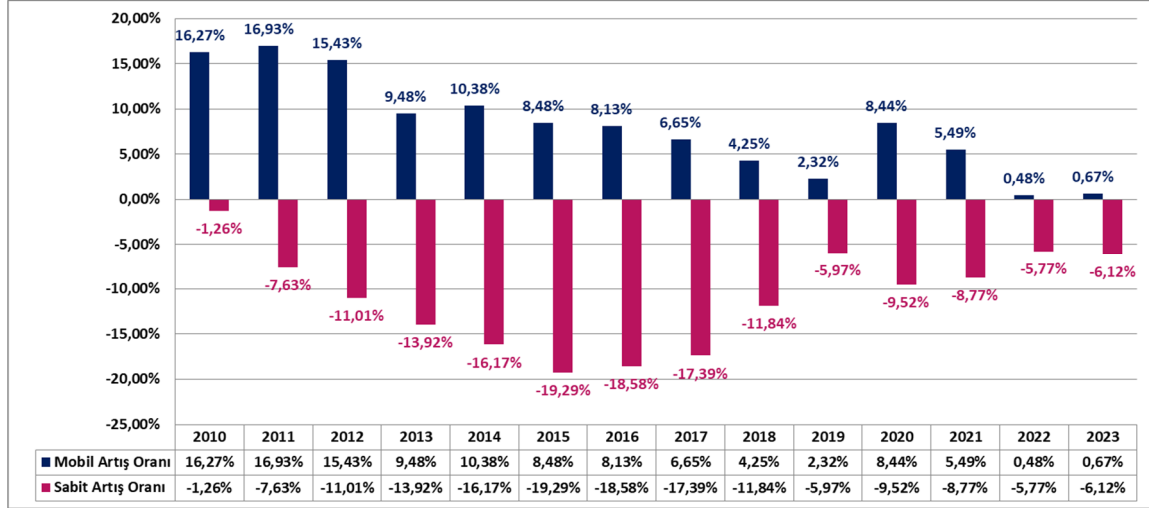
SABİT TELEFON HİZMETLERİ

13.

2010 yılından itibaren toplam ses trafiği içerisinde sabit ses trafiğinin çok ciddi oranda düşmeye başladığı görülmektedir. Tüm dünyada genel olarak sabit ses trafiğinin düşme eğilimi içinde olduğu bilinmekle beraber ülkemizde düşüşün çok daha büyük olduğu görülmektedir.

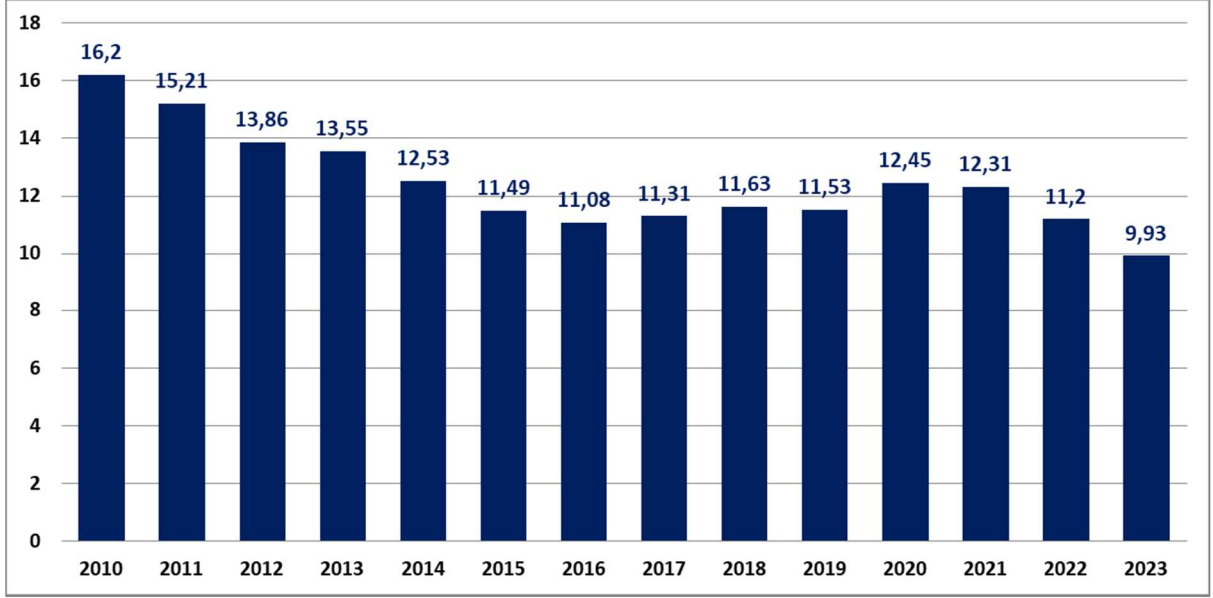
Türkiye’de sabit trafikteki çok hızlı düşüşün temel sebebinin pazardaki rekabet eksikliği olduğunu söylemek mümkündür. Zira rekabetin gelişmediği pazarlarda, pazara yeni giren işletmecilerin fiyat ve kalite üzerindeki rekabetçi baskılarının sınırlı olması yerleşik işletmecinin Ar-Ge, yatırım ve tarife gibi sektörü büyütecek kararlarını olumsuz yönde etkilemektedir.

2022 ve 2023 yıllarına gelindiğinde mobil trafik artış oranlarında da yavaşlama olduğu dikkat çekmektedir.

ŞEKİL 9 - Mobil ve Sabit Trafik Artış/Azalış Oranları,%

Sabit ses trafiğindeki düşüşle paralel şekilde sabit telefon abone sayısındaki önceki yıllarda yaşanan düşüş trendi dikkat çekicidir. 2019-2022 yıllarda düşüş trendinin dengelendiği görülmekle birlikte 2023 yılında abone sayısında ciddi bir düşüş görülmektedir.

ŞEKİL 10 - Sabit Telefon Hizmetleri Abone Sayısı (Milyon)

GENİŞBANT İNTERNET HİZMETLERİ

14.

2022 yılında 90,6 Milyon olan toplam genişbant abone sayısı 2023 yılında 93,3 Milyona ulaşmıştır.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Xdsl	6,8%	2%	-2%	0%	2,3%	5,3%	8,5%	11,5%	9,7%	1,8%	14,2%	3,2%	-1,9%	-3,2%
Mobil Bilgisayardan İnternet	-	-	23,4%	1,6%	-20,4%	17,9%	-22,5%	-33,1%	-20,8%	10,3%	-32,2%	-8,8%	58,0%	-5,3%
Mobil Cepten İnternet	-	-	108,9%	24,5%	38%	20,8%	34,8%	11,1%	7,7%	2,1%	5,6%	6,8%	2,0%	3,0%
Kablo İnternet	86,8%	68,1%	8,7%	-2,8%	14,8%	12,6%	17,1%	12,2%	12,7%	16,3%	19,7%	5,8%	3,3%	3,2%
Fiber	-	73,4%	141,5%	85%	22,1%	14,8%	15,2%	21,2%	19,9%	14,7%	24,7%	20,8%	17,8%	18,4%
Diğer	557,6%	2,5%	-12,4%	-16,9%	-16,1%	-6,7%	-27,8%	-9,3%	73,7%	48,7%	45,0%	35,7%	1,5%	-22,6%

TABLO 3 - İnternet Abone Sayıları Artış Oranları, %

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere;

- ◆ 2012-2015 yılları arasında büyüme gösteren mobil bilgisayardan internet abone sayısındaki artış yavaşlamış ve 2016 yılında %22,5, 2017 yılında %33,1, 2018 yılında ise %20,8'lik düşüş yaşanmaya başlanmıştır. 2019

yılında abone sayısı yeniden yükselerek %10,3 artmış, 2020 yılına gelindiğinde yeniden düşüş eğiliminin devam etmekte olduğu görülmektedir. 2023 yılında düşüşün azalarak devam ettiği anlaşılmaktadır.

◆ Özellikle 2012 yılında çok büyük artış gösteren mobil cepten internet abone sayısındaki artışın yavaşladığını söylemek mümkündür. 2012 yılında %108'lerde olan artışın 2023 yılı sonunda %3'e düşmesi dikkat çekicidir.

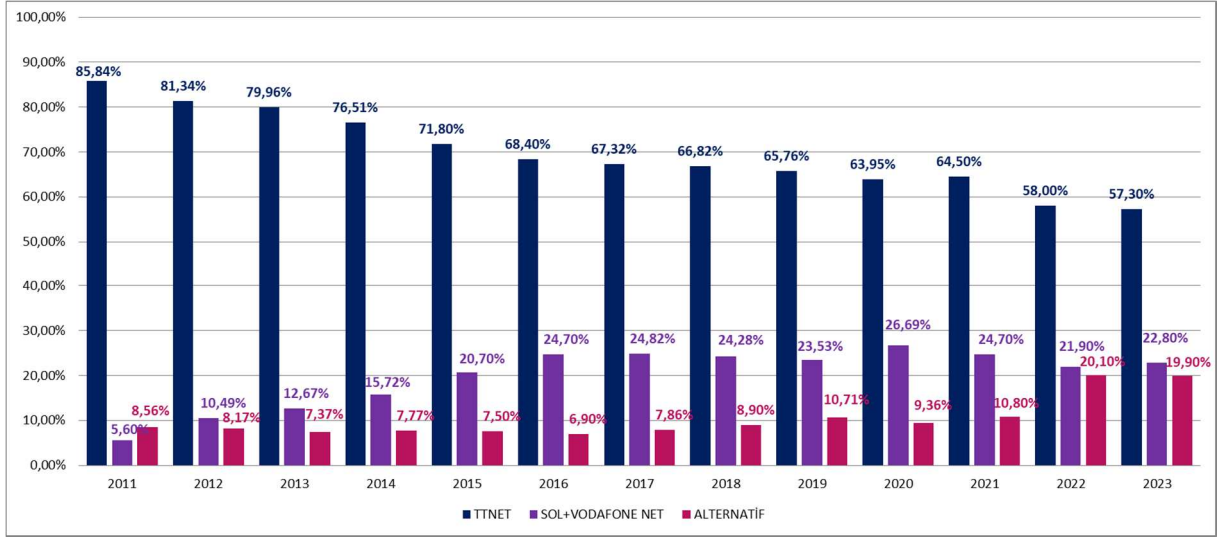
◆ 2013 yılından sonra fiber abone sayısındaki artış hızının ciddi ölçüde yavaşladığı görülmektedir. Fiber abone sayısının kayda değer oranda arttırılabilmesi için, fiber şebekenin hızla yaygınlaşması ve bu kapsamda, yerli ve yabancı yatırımcıların fiber altyapı kurma çalışmalarının önündeki engellerin kaldırılması gerektiği değerlendirilmektedir.

15.

Toplam sabit genişbant aboneliği içinde fiber abone sayısının oranı incelendiğinde 2021 yılı sonunda bu oranın %34,5 olduğu görülmektedir. OECD verilerine göre ise bu oran Kore'de %85, Litvanya'da %77, İspanya'da %76, Finlandiya'da %58, Estonya'da %43, Fransa'da %40 olarak tespit edilmektedir. Türkiye'nin %32 olan OECD ortalamasının da altında kalmış olması dikkat çekicidir.

16.

TTNET Pazar payı aynı seviyelerde devam etmektedir. 2023 sonunda TTNET'in sabit internet hizmetlerindeki pazar payı %57,3'tür. Turkcell Superonline ve Vodafone Net çıkarıldığında, alternatif işletmecilerin Pazar payının ise %19,9 olduğu görülmektedir.

ŞEKİL 11 -İSS - Gelire Göre Pazar Payları, %

17.

Mobil internet kullanım oranlarına baktığımızda, 1 Nisan 2016'dan itibaren sunulmaya başlanan 4,5G hizmetine yönelik abone sayısı 2023 sonunda 84,9 Milyona ulaşmıştır. 3G abone sayısının çok büyük bir kısmının 4,5G aboneliğine geçtiği anlaşılacakla birlikte 4,5G'ye geçilmesinin ardından geçen yedi sene sonunda hala 4,9 milyon abonenin 3G'de devam ediyor olması ve hatta son iki yıl içinde 3G abone sayısında artış görülmesi dikkat çekicidir. Mobil internet kullanım miktarı 2022 yılı sonunda bir önceki yıla göre %38,47 artarken, 2023 yılı sonunda bu oranın %19,44'e düştüğü görülmektedir.

18.

Fiber uzunluklarına bakıldığında, 2012 yılından sonra Türk Telekom'un fiber km artış oranının yavaşlamış olduğu dikkat çekmektedir. 2009-2023 yılları arasında Türk Telekom fiber şebekesi %240,67 büyürken alternatif işletmecilerin fiber şebekelerinin %631,17 büyümesi oldukça şaşırtıcıdır. Düzenleyici tedbirlere ve ekonomik avantajlara rağmen Türk Telekom'un fiber şebekesinin yeteri kadar büyüme göstermediği açıktır. Düzenlemelerin uygulanmasının etkisiz kalması nedeniyle alternatif işletmeciler istedikleri yatırımları yapamamaktadırlar.

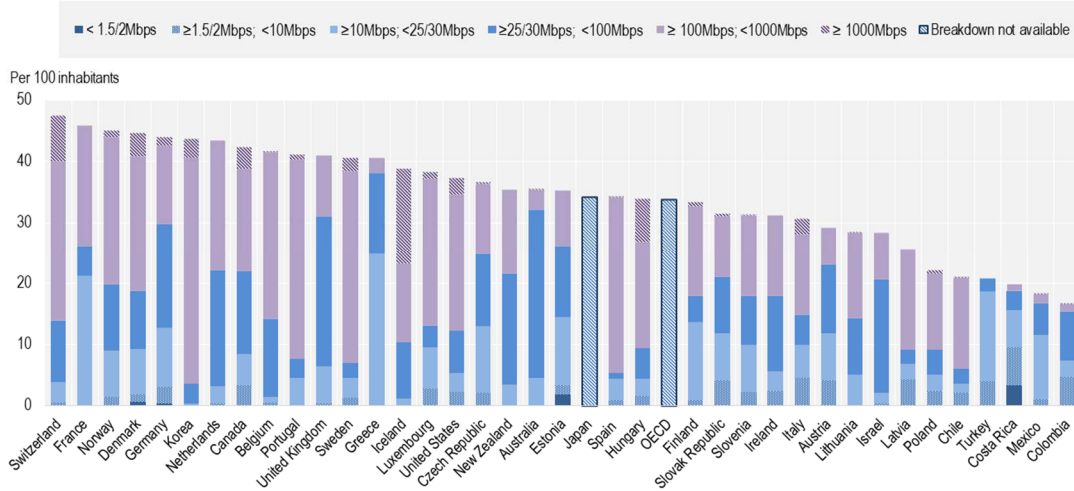
FİBER UZUNLUKLARI (KM)	TT	Büyüme Oranı	ALTERNATİF	Büyüme Oranı
2009	128.150	-	17.113	-
2010	131.423	2,55%	37.709	120,35%
2011	150.120	14,23%	38.835	2,99%
2012	167.921	11,86%	42.364	9,09%
2013	181.973	8,37%	45.440	7,26%
2014	192.671	5,88%	52.176	14,82%
2015	211.528	9,79%	56.592	8,46%
2016	228.407	7,98%	62.567	10,56%
2017	256.474	12,29%	68.193	8,99%
2018	282.022	9,96%	73.006	7,06%
2019	304.236	7,88%	86.581	18,59%
2020	331.041	8,81%	93.874	8,42%
2021	366.122	10,60%	104.898	11,74%
2022	403.301	10,20%	114.024	8,70%
2023	436.569	8,25%	125.125	9,74%
2009-2023	-	240,67%	-	631,17%

TABLO 4 - Fiber Uzunlukları ve Büyüme Oranları

19.

Haziran 2021 OECD verilerine bakıldığında Sabit genişbant abonelerinin hızlara göre dağılımına bakıldığında;

- 10-25 Mb hız arasındaki abonelerin oranı Fransa'da %21,3, Yunanistan'da %24,8 olan oran Türkiye'de %14,5'tur.
- 25-100 Mb hız arasındaki abonelerin oranı Almanya'da %17,1, Hollanda'da %19, Kanada'da %13,6, Türkiye'de %2,2'dir.
- 100 Mb üstü hızlardaki abonelerin oranı Fransa'da %19,7, Almanya'da %12,7, Kore'de %36,9, Hollanda'da %21,2, Türkiye'de ise bu oran %0,2'dir.

MOBİL TELEFON HİZMETLERİ

20.

Temmuz 2009’da sunulmaya başlanan 3G hizmeti Mart 2016 sonu itibarıyla 65.949.652 aboneye ulaşmıştır. Ancak 1 Nisan 2016 tarihinde 4.5G’nin hayata geçmesiyle 3G aboneliğinden 4.5G aboneliğine hızlı bir geçiş süreci yaşanmış, Aralık 2023 sonunda 3G abone sayısı 4.993.823’e düşerken 4.5G abone sayısı 84.924.804’e çıkmıştır.

21.

Aralık 2023 sonu itibarı ile makineler arası iletişim (M2M) abone sayısı 9,3 Milyona ulaşmıştır. OECD verileri incelendiğinde, bu oran Avusturya’da %82,5, Almanya’da %48,8, Fransa’da %34 olarak tespit edilmiştir. Türkiye’nin %28 olan OECD ortalamasının epey altında kaldığını söylemek mümkündür.

22.

Mobil internet kullanım miktarlarının hızla artmakta olduğu görülmektedir. 2021 sonunda 2,2 Milyon TByte olan kullanımın, 2022 sonunda 3,1 Milyon TByte’a 2023 sonunda ise 3,7 Milyon TByte’a çıktığı dikkat çekmektedir.

	2013-4	2014-4	2015-4	2016-4	2017-4	2018-4	2019-4	2020-4	2021-4	2022-4	2023-4
3G Abone Sayısı	49.266.163	58.329.492	64.256.311	18.890.648	10.249.089	6.641.597	4.754.612	4.330.089	4.097.636	4.196.915	4.993.823
4,5 G Abone Sayısı	-	-	-	51.689.904	64.558.929	71.348.727	74.226.796	75.860.370	80.192.804	82.888.054	84.924.804
Mobil Bilgisayardan İnternet	1.701.014	1.354.746	1.597.606	1.237.749	828.369	655.999	723.354	490.313	447.196	706.493	669.193
Mobil Cepden İnternet	22.472.129	31.005.915	37.469.948	50.499.165	56.116.304	60.436.864	61.684.363	65.139.424	69.581.807	70.944.563	73.046.184
Mobil İnternet Kullanım Miktarı, TByte	43.686	96.544	165.366	336.473	576.245	864.370	1.322.304	1.911.720	2.249.065	3.114.238	3.719.601

TABLO 5 - Mobil Genişbant Kullanım Oranları

23.

İşletmeci bazında toplam abone sayılarına bakıldığında bir önceki yıla göre 2023 yılı sonunda, Turkcell, Vodafone ve TTMobil’in abone sayılarında artış görülmektedir.

24.

Mobil işletmecilerin gelir dağılımına bakıldığında, konuşma ve SMS gelirlerinin 2017 yılından itibaren ciddi oranda düşmekte olduğu göze çarpmaktadır. Bu durumun temel sebebi olarak, özellikle Skype, WhatsApp gibi yabancı kaynaklı İTH'ler (İnternet Tabanlı Hizmetler/OTT) ile haberleşme alanında faaliyet gösteren işletmecilerin farklı düzenlemelere tabi olması nedeniyle adil rekabet ortamının sağlanamaması olduğu değerlendirilmektedir.

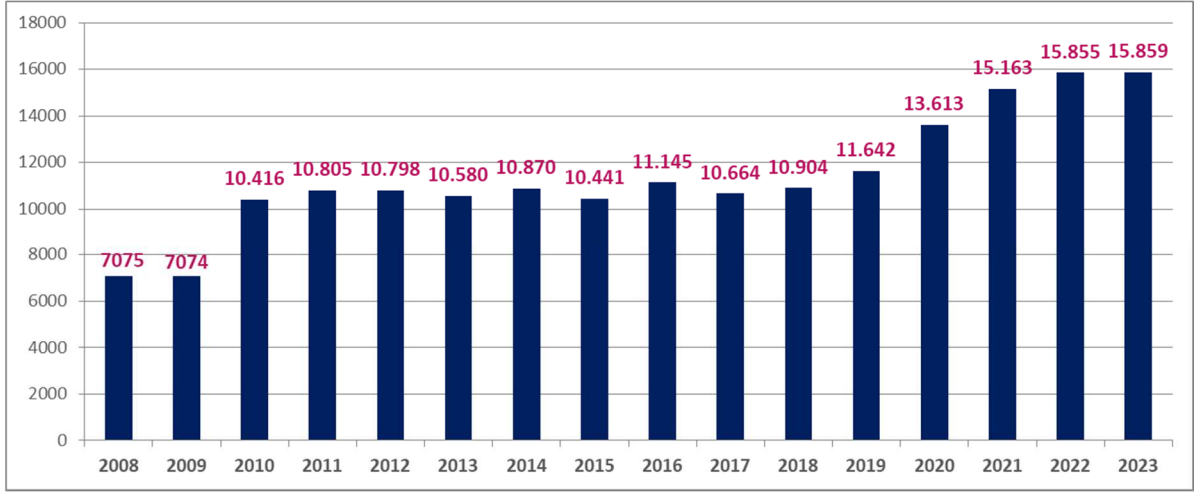
25.

4,5 G ile trafiğin ciddi ölçüde artmakta olduğu görülmektedir. Orta vadede ve özellikle 5G'ye geçiş ile ortaya çıkacak olan büyük kapasitenin taşınabilmesi için yaygın fiber şebekelerin varlığı gerekmektedir. Ülkemizdeki fiber uzunlukları ve yaygınlık oranları dikkate alındığında, henüz yeterli altyapı olarak hazır olmadığımız sonucuna ulaşılmaktadır. Bu nedenle ülkemizdeki fiber altyapısının dünya ortalamalarına getirilmesi için çalışmalara hız verilmesi gerekmektedir.

UYDU HABERLEŞME HİZMETLERİ

26.

2023 yılsonu itibariyle 15.859 uydu haberleşme hizmetleri abonesi bulunmaktadır. Türkiye üzerindeki uydu kapasitesi dikkate alındığında abone sayısının çok düşük olması dikkat çekicidir. Uydu sektörümüz ve onunla birlikte Türksat iç ve dış piyasadaki fırsatları kaçırmaya itilmektedir. Bu nedenle Uydu Haberleşme Sektörümüzün önünde büyük imkânlar olmasına rağmen, ihtiyaçlarının da bulunduğu bir ortamda, ayaklarından zincirle bağlı bir vaziyette bulunmaktadır.

ŞEKİL 12 – Uydu Haberleşme-Yıllara Göre Abone Sayısı

27.

Dünya Elektronik Haberleşme Gelirleri/Uydu Haberleşme Gelirleri ve Türkiye'nin Elektronik Haberleşme Gelirleri/Uydu Haberleşme Gelirleri Karşılaştırılması açıkça göstermektedir ki, Uydu Haberleşme Hizmetlerinde Dünya ile benzer bir büyüklüğü yakalayabilmek için, Türkiye Uydu Sektörünün en az 10 kat büyümesi gerekmektedir.

28.

Günümüzde, uydu internet teknolojilerinde büyük gelişmeler yaşanmaktadır. Artık kullanılmaya başlanan ve/veya başlanacak olan Küçük Uydular, tek bir roket ile yüzlerce küçük uydunun aynı anda atılabilmesi, uydu imalatı ve yörüngeye yerleştirme maliyetlerinde (tekrar kullanılabilen fırlatma sistemleri) ciddi düşüşler yaşanması gibi avantajlara sahiptir. Ülke olarak, uydu proje ve hizmetlerinin Dünya'da yaşanan teknolojik gelişmeye uygun olarak planlaması gerektiği değerlendirilmektedir. Milli güvenlik ve kamu düzeni olarak tüm LEO/MEO şirketlerinin yer istasyonlarını (gateway) Türkiye'de kurulması, Türkiye trafiğinin Türkiye'deki yer istasyonlarına (gateway) indirilmesi şart olmalıdır.

Yapılacak düzenlemede aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir;

- Birden fazla LEO sisteminin çalışması sağlanmalıdır.
- LEO faaliyet yetkilendirmeleri (başlangıç safhasında) sınırsız ve uzun

sürelili olarak verilmemelidir. Bu sürenin sona ermesinden en az 3 ay önce düzenleyici kuruma tekrar başvurulmalıdır.

- Mevcut sınırlı yörüngeler spektrumu uyumlu bir şekilde paylaşılmalıdır.
- LEO sistemlerinin GSO sistemlerine kabul edilemez herhangi bir müdahaleye neden olmadan (ITU gerekliliklerine uygun olarak) GSO sistemleri ile uyumlu ve etkin bir şekilde çalışmasını sağlanmalıdır.
- LEO sistemlerini işletenleri sorumlu davranmaya teşvik ederek, uzayda çarpışma veya yörünge enkazı oluşturma riski düşürülmelidir.
- Türkiye'ye hizmet edecek sınırlı sayıda uydu için kısa bir süreliğine yetkilendirme verilmelidir. Bu amaçla kullanacakları her uydu düzenleyici kuruma beyan edilmelidir.
- Düzenleyici kurumun izni olmaksızın, sisteminin radyo frekansı özelliklerini veya uyduların kesit alanını artırılmamalıdır.
- Yetkilendirme sahibi, her 6 ayda bir güvenlik uygulamalarına ilişkin tespitlerde kullanılmak üzere aşağıda belirtilen konularda raporlama yapmalıdır.
 - Güvenilir bir şekilde manevra yapamayan yörüngedeki uydularının toplam sayısı,
 - Uydularının arıza oranları,
 - Bu tür başarısızlıkların nedenleri,
 - Uyduların çarpışma kaçınma manevra sayıları ve bunları önlemek için alınan önlemler,
 - Türkiye'ye hizmet veren her bir uydudaki toplam ışın sayısı,
 - Her bir uydudaki ortak frekans ışınlarının sayısı,
 - Her bir uydudaki frekans kanallarının sayısı ve boyutu,
 - Herhangi bir zamanda aynı veya örtüşen alanlarda aynı frekansta yapılan yayınlar için kullanılan uydu ışını sayısı,
 - GSO ağlarına müdahalenin nasıl önlendiği.
- LEO sistemi sahibinin vereceği tüm bu bilgilerin, Türkiye'deki spektrum ve rekabet ortamları üzerindeki etkisinin değerlendirilmelidir.

29.

Küresel veri merkezi ve bulut pazarının büyüklüğü 2023 yılı için 229,23 Milyar \$ dolar olarak hesaplanmakta ve 2032 yılına kadar 640,77 Milyar \$'a ulaşması ve 2023-2032 arasından %12,10'luk bir yıllık bileşik büyüme oranına (CAGR-Compound Annual Growth Rate) sahip olacağı tahmin edilmektedir. Pazarın yaklaşık %70'ini Aşırı Büyük Ölçekli (Hyperscale) Veri Merkezleri (HDC) oluşturmaktadır (Amazon Web Services, AT&T, China Telecom Corporation, China Unicom, Cisco Systems, Google LLC, Microsoft Corporation, IBM Corporation, Oracle Corporation, ...)

Sadece birkaç işletmecinin içinde bulunduğu bu rekabet, gerek bölgesel gerekse küresel veri ve bulut hizmetleri pazarını şekillendirmekte, bilişim dünyasında köklü dönüşümlere neden olmaktadır. Her türlü verinin büyük bölümü yukarıda bahsi geçen bu büyük işletmecilere ait devasa veri merkezlerinde toplanmakta ve bu işletmeciler, kendileri dışında herhangi boyutta bir oyuncunun var olmasına veya bir ekosistemin oluşmasına imkân vermemektedirler.

Yeni nesil bulut sistemleri dinamik yapılardır. Verilerimiz dün Almanya'da durmuş, bugün Türkiye'de duruyor, yarın da Yunanistan'da duracak olabilir. Yurttaşlarımız, üniversitelerimiz, kamu kurumlarımız ve şirketlerimiz, bu büyük işletmecilerin yurtdışında bulunan veri merkezlerine veri tabanlarını yükleyerek, sanal sunucu, e-posta, veri depolama gibi birçok hizmeti kullanmak durumunda kalmaktadırlar. Bu durum ülkemiz için başta veri güvenliği olmak üzere birçok tehlike ve riskler doğurmaktadır.

Bu noktada en önemli hususların başında gelen konu; Aşırı Büyük Ölçekli (Hyperscale) Veri Merkezleri (HDC) işletmecilerinin Türkiye'de bulunan veri merkezi işletmecileri ile işbirliği yapmalarıdır. Ancak bu sayede, kendi ekosistemimizi oluşturmuş, yurttaşlarımıza, üniversitelerimize, kamu kurumlarımıza ve şirketlerimize kendi topraklarımızda istedikleri hizmeti vermiş, vergisini devletimize ödeyen veri merkezi işletmecilerimizi büyütmüş ve en önemlisi de verilerimizi güven altına almış olabiliriz.

30.

Herhangi bir sektörde nelerin yapılmasına ihtiyaç duyulduğuna karar verilebilmesi için öncelikle sektöre ilişkin gerekli verilerin toplanması gerekmektedir. Ancak daha sonra bu verilere uygun olarak bir yol haritası belirlenebilir. Ülkemiz veri merkezi işletmeciliğine ilişkin sadece tahminlere dayalı veriler, çeşitli kuruluşlar tarafından yapılan çalışmalar ile zaman zaman yayımlanmaktadır.

BTK'nın her çeyrek yayımladığı, Türkiye Elektronik Haberleşme Sektörü Üç Aylık Pazar Verileri Raporu'na benzer olarak, tahminlere dayanmayan net verilerin, ne sıklıkla, kimlerden toplanacağı işinin bir devlet kurumu tarafından yapılması gerektiği aşikârdır. Ülkemizdeki veri merkezi işletmeciliğine ilişkin verilerin toplanması ve yayımlanabilmesi için TELKODER, hem raporlarımızda hem de yazılarımızda çeşitli kamu kurumlarına defalarca başvuruda bulunmuş ama herhangi bir sonuç alamamıştır.

31.

Raporlarımızda ve yazılarımızda bahsettiğimiz üzere, **herhangi bir kısıtlayıcı yaklaşım içermeyen, mevcut veri merkezlerinin de faydalanabilceği, yeknesak bir yapıya bürünmüş, birbirinden farklı kurumların yaptığı dağınık mevzuat düzenlemeleri içermeyen destekler, ancak ve ancak Türkiye Veri Merkezi Ekosistemini arzu edilen hedeflere ulaştırabilir.**

Türkiye, ilgili kamu kurumları, sektör paydaşları ile bir bütün olarak bu ekosistemi ele almalı ve kurmalıdır. **Aksi durumda, desteklerin ülkemizde hâlihazırda hizmet veren veri merkezi işletmecilerini kapsam dışı bırakarak hazırlanması rekabet sorunları doğuracak, Türkiye veri merkezi işletmeciliğinin gelişmesinin önüne engeller çıkaracak ve hedeflenen amaca hizmet etmeyecektir.**

Veri Merkezi destekleri ve teşvikleri yanında, Altyapı Hizmeti (IaaS - Infrastructure as a Service), Platform Hizmeti (PaaS - Platform as a service), Yazılım Hizmeti (SaaS - Software as a service), vb. hizmetleri veren Yerli yatırımcılar artmıştır. Bu yatırımcıların büyümeleri ve yaygınlaşmaları için Yerli Bulut Sağlayıcıları da destek ve teşviklerden faydalanmalılardır.

Bu doğrultuda;

- **Cazibe Merkezleri Programı**nın eksiklerinin giderilmelidir.
- **Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi** tarafından hazırlanan **"Veri Merkezi, Bulut Bilişim Ve Platform Hizmetleri Sektörlerinin Geliştirilmesine Yönelik Destek Ve Tedbirler Hakkında Kanun Taslağı"** 'nın son hali sektör ve kamuoyuyla paylaşılmalı, ivedilikle çıkarılmalıdır.

Mevcut durumun, sektörün gelişmesi amacından çok uzak olduğu, büyüme potansiyeli olan ve/veya büyüyen pek çok veri merkezinin desteklerden mahrum bırakıldığını gözler önüne sermektedir. Hem mevcut veri merkezi işletmecilerinin büyüebilmesi hem de Aşırı Büyük Ölçekli (Hyperscale) Veri Merkezlerinin (HDC) ülkemize gelebilmesi için bu sorunların çözülmesi gerekmektedir.

DÜZENLEMELERE BAKIŞ

1- Tamamlanan Düzenlemeler

2023 yılında tamamlanmış bir düzenleme bulunmamaktadır.

2- Tamamlanması Beklenen Düzenlemeler

Aşağıda detayları verilen düzenlemelerin en kısa sürede tamamlanması beklenmektedir.

KONU	Tesis Paylaşımının Hayata Geçirilmesi
İLGİLİ KURUM(LAR)	BTK
AÇIKLAMA	<p>Tesis paylaşımı konusunda Kurum tarafından yapılan düzenlemeler tamamlanmış olmasına rağmen henüz etkin olarak uygulanamamıştır.</p> <ul style="list-style-type: none">24 Mayıs 2018 tarihinde, Türk Telekom, Turkcell, Vodafone, Türksat ve Telkoder tarafından "Sabit Elektronik Haberleşme Altyapı Ortak Kullanımı ve İş birliği Protokolü" imzalanmıştır. Yürütülen proje neticesinde elde edinilen veriler ışığında sektörde yer alan tüm işletmecilerin "altyapı paylaşımı" modelinden faydalanmaları sağlanmalıdır. Bu nedenle, öncelikli olarak, kullanılmayan altyapıların paylaşılması ve fiber altyapının yaygınlaştırılmasının önünün açılması için söz konusu protokol bir an önce hayata geçirilmesi gerekmektedir.Bununla birlikte, geçiş hakkı kapsamında talep edilen güzergâhta tesis paylaşımının zorunlu olması hükmünün değiştirilerek, tesis paylaşımı erişim talep eden işletmecinin ticari kararına bırakılması gerekmektedir.Tesis paylaşımı ücretleri işletmeciler açısından yatırımı engelleyici bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda, tarifelerin en az %50 oranında düşürülmesi gerekmektedir. Kaynakların verimli kullanılması açısından bir gözden birden fazla kablo geçirilmesine imkân sağlanmalıdır.Elektronik Haberleşme Bilgi Sistemi (EHABS) bir an önce hayata geçirilmelidir.27.09.2021 27 Eylül 2021 tarihli ve 2021/DK-ETD/303 karar numaralı BTK Kurul Kararları ile Tesis Paylaşımı Sürecine İlişkin Düzenlemeler (400 Metre ve Altı) yayımlanmıştır. Söz konusu kararın sektör ihtiyaçlarına ve görüşlerine göre yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.
DURUM	KISMEN TAMAMLANDI

KONU	Geçiş Hakkı Uygulamasının Hayata Geçirilmesi
İLGİLİ KURUM(LAR)	UAB
AÇIKLAMA	<p>Bakanlıkça yürütülen çalışmaların neticesinde geçiş hakkı uygulamasına yönelik mevzuat çalışması tamamlanmıştır. Ancak, uygulamada yaşanan sorunların çözümüne yönelik aşağıdaki adımların atılması gerektiği değerlendirilmektedir;</p> <p>Mevzuata göre, Geçiş Hakkı yöntemi ile kendi altyapısını tesis etmek isteyen işletmecilere öncelikli olarak tesis paylaşımı yapma ön şartı getirilmektedir. Bu durum, hali hazırda birçok noktada yerleşik işletmeciye bağımlı hale getirilen alternatif işletmecileri daha da zor durumda bırakmaktadır. Sektörün önünü daha gerçekçi ve sağlıklı bir temelde açmak için Geçiş Hakkı Yönetmeliği'nde tesis paylaşımı zorunluluğunun kaldırılması gerekmektedir.</p> <p>Geçiş hakkı sağlayıcılarına yapılan izin başvurularına ya geç cevap alınmakta ya da hiç cevap alınamamaktadır. Ayrıca şehirlerarası güzergâhlarda tesis edilecek projeler birden fazla geçiş hakkı sağlayıcısının tasarruf sahipliğine konu olabildiğinden, geçiş hakkı sağlayıcısı her bir kurumun izin başvuru değerlendirme sistemi farklılık arz etmektedir. Bu nedenle de söz konusu geçiş hakkı izinlerinin ne zaman verileceği öngörülememektedir. Geçiş hakkı izin başvurularının, geçiş hakkı sağlayıcıları tarafından daha kısa sürelerde değerlendirilerek işletmecilere bilgi verilmesinin sağlanması, geçiş hakkı izinlerinin elektronik ortamda yapılabilmesi için gerekli altyapının oluşturulmasını da içerecek şekilde geçiş hakkı sürelerinin ve süreçlerinin belirlendiği mevzuat düzenlemesi gerekmektedir.</p> <p>Geçiş hakkı sağlayıcısı kurumlar, Geçiş Hakkı Yönetmeliği'nde yer alan ücret tarifesinin çok üzerinde ücret taleplerinde bulunmaktadır. Ayrıca bazı durumlarda ücret tarifesinde yer almayan ücretleri talep etmektedirler. Belirli bazı durumlar için ücretsiz geçiş hakkı imkânı sağlanmalı ve ayrıca geçiş hakkı sağlayıcılarının ücret taleplerinin Geçiş Hakkı Yönetmeliği ücret tarifesi ile sınırlandırılmasına yönelik bağlayıcı düzenlemeler yapılmalıdır. Geçiş Hakkı Yönetmeliği ücret tarifesinde yer almayan diğer kalemlerin ise tavan ücretler oluşturularak bir tarife üzerinden belirlenmesi gerekli görülmektedir.</p>
DURUM	KISMEN TAMAMLANDI

KONU	Port Transmisyon Esaslı Tarifeler
İLGİLİ KURUM(LAR)	BTK
AÇIKLAMA	<p>BTK'nın 2012 yılında alınmış olduğu karar doğrultusunda, Türk Telekom tarafından port ve transmisyon esaslı tarifeler oluşturularak iletilmiştir. BTK tarafından gözden geçirilerek belirlenen Port-Transmisyon tarifeleri 11.12.2013 tarihli Kurul Kararı ile 1 Ekim 2014 itibariyle yürürlüğe girmiştir. Ancak, yeni model kapsamında Türk Telekom tarafından belirlenen tarifelerin maliyet esaslı olmaması nedeni ile alternatif işletmecilerin maliyetlerini yönetemeyeceği ve DSL pazarındaki varlıklarını sürdürmelerinin mümkün olmadığı bir model ile ücretlendirilmeye başlanmıştır.</p> <p>26 Nisan 2017 tarihli BTK Kararı ile birlikte, Port-Transmisyon ücretleri ve modelinde yenileme yapılmıştır. Söz konusu ücretlerdeki en önemli sorun port ücretlerinin, özellikle yüksek hızlar için, çok yüksek belirlenmiş olmasıdır. Bu durumun, yüksek hızların yaygınlaşmasına engel oluşturacağı, hatta yüksek hızlardaki aboneliklerin daha küçük ölçekli işletmecilerin faaliyet alanından çıkması ile sonuçlanabileceği değerlendirilmektedir.</p> <p>BTK tarafından 31.12.2019 tarihli Karar ile yeni tarifeler yürürlüğe girmiştir. Söz konusu yeni tarifeler ile port ücretlerinde artışa gidildiği görülmektedir. Söz konusu artışın mevcut abonelere uygulanmasının gerek taahhütlü aboneler gerekse de ihale üzerinden verilen hizmetler kapsamında ciddi sorunlara yol açtığı değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, THK ücretlerinde yaklaşık olarak %14 civarında zam uygulandığı görülmektedir.</p> <p>BTK tarafından alınan 20.06.2023 tarih ve 2023/DK-ETD/191 sayılı Kurul Kararı ile Türk Telekom tarafından iletilen yeni tarifeleri kapsayan Referans IP Seviyesinde Veri Akış Erişimi Teklifi'nin (Referans Teklif) onaylanmıştır. 2020 yılında kamuoyu görüşlerine açılan Referans Teklif'in, aradan geçen üç yıllık süreçte değişen ülke ve sektör dinamikleri ve gelişmelerini göz ardı ederek, işletmecilerden herhangi bir güncel/ilave/yeni görüş alınmadan yayımlanmasının, referans tekliflerin hazırlanmasına dair Kanun ve ilgili mevzuat hükümlerine aykırı olduğu değerlendirilmektedir. Bundan sonra ilgili Referans Teklifi kapsamında yapılacak her türlü değişikliğin kamuoyu görüşlerine açılarak, sektör görüşlerine uygun olarak son haline getirilmesi, Pazarda öngörülebilirliğin sağlanmasını teminen tarife değişikliklerin en az bir ay önceden duyurulması ve Türk Telekom'un toptan tarife artışlarının bir ölçüte bağlanması ve Pazarda oluşacak rekabet ihlallerinin engellenmesi için, Türk Telekom ekonomik bütünlüğü içinde bulunan TTNet'in perakende ücretlerinin eş zamanlı olarak arttırmasının sağlanması gerekmektedir.</p>
DURUM	KISMEN TAMAMLANDI

KONU	Veri Merkezi İşletmeciliğinin Desteklenmesi
İLGİLİ KURUM(LAR)	UAB, BTK, STB, CBDDO
AÇIKLAMA	<p>2023 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında yer alan 470.2 sayılı tedbir artık yıllık programda yer almamaktadır (Veri merkezi sektörünün geliştirilmesini sağlayacak düzenleyici çerçeve ve teşvik mekanizması oluşturulması, Türkiye'nin yoğun ticaret yaptığı ülkelerle bulut hizmetlerinin sunulmasına yönelik işbirlikleri yapılması hedefi). Bu tedbirle ilgili sorumlu kuruluşlar; Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'dir. Bu konuyla ilgili, YOİKK (Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Koordinasyon Kurulu) çalışmaları kapsamında Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi tarafından yaklaşık 2,5 yıldır sürdürülen bir Kanun çalışması vardı. Sektör tarafından, son aşamasına gelmiş bu kanun çalışması ne yazık ki hâlâ çıkmamıştır. Veri Merkezleri 2020 yılından bu yana Yıllık Programlarda yer almaktaydı ve bugüne kadar bu konuya ilgili henüz adım atılmamıştır. Ayrıca, Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu (YOİKK) 2024 Eylem Planı YOİKK İnternet Sitesinde yayınlanmıştır. Ülkemiz Veri Merkezi Ekosistemini doğrudan ilgilendiren 42. ve 54. Eylemlerin ve CBDDO tarafından yürütülen kanun taslağı çalışmaları da unutulmamalıdır. Bu doğrultuda atılması gereken adımlar;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Veri Merkezleri, İnternet Servis Sağlayıcı ve Altyapı Hizmet Sağlayıcı Olarak Kabul Edilmemelidir: Veri Merkezlerinin hukuki statüsünün belirlenmemiş olması nedeni ile faaliyetlerini sürdürebilmeleri için hâlihazırda BTK Yetkilendirme Yönetmeliği kapsamında İnternet Servis Sağlayıcılığı (İSS) ve Altyapı İşletmeciliği Hizmeti (AİH) yetkilendirmeleri almaları gerekmektedir. İSS ve AİH yetkilendirmeleri veri merkezleri için hem tüm faaliyet kapasitesi üzerinden hesaplanan ücretleri ödemek zorunda kalmaları hem de ilgili işletmecilerin mevzuatına tabi olmak zorunda kalmaları ve bunların yanı sıra BTK nezdinde yapılması gereken raporlamalar bakımından pek çok zorluk yaratmaktadır. Veri Merkezleri için ayrı bir düzenlemeye gidilmesi bu sorunların ortadan kalkmasına yardımcı olacaktır. • Veri Merkezleri özelinde pazar çalışması yapılmalıdır: Veri merkezlerinin ayrı bir endüstri olarak ele alınacağı özel bir Pazar çalışması için özel bir grup kurulmalıdır. Arazi, beyaz alan, enerji kapasitelerini hesaba alarak mevcut kapasite, kurulu kapasite, genişleme kapasitesi, fiber erişim imkânları gibi bilgileri içeren düzenli raporların üretilmesi sektörün mevcut durumunu ve geleceğini anlayabilmek açısından önemli görülmektedir. BTK tarafından yayımlanan, "Üç Aylık Pazar Verileri" raporlarında veri merkezi işletmeciliğine ilişkin bilgilere yer verilmelidir. • Veri Merkezlerine, "Cazibe Merkezleri Programı" kapsamında sağlanan destek ve teşviklerin kullanılabilmesi için 24 il sınırı ülke geneline yaygınlaştırılmalı ve beyaz alan sınırı (5000 m²) kaldırılmalıdır. • Veri Merkezi İşletmecilerine özel elektrik tarifesi hazırlanmalıdır. Bu tarife en fazla sanayi elektriği tarifesinin yarısı kadar olmalıdır. • Veri Merkezi İşletmecilerine özel indirimli fiber tarifeler oluşturulmalıdır. Veri merkezlerine fiber hizmet sunan işletmeciler sayısı artırılmalı, bağlantı hızları yükseltilmelidir. • Tüm erişim sağlayıcıların katılımının zorunlu olacağı İnternet Değişim Noktalarının (İDN) kurulmasının ve var olanlar desteklenmelidir. İDN'ye bağlanma maliyeti, internet kapasitesi almaktan daha az maliyetli olmalıdır. • İDN'lere, tüm şirketlerin bağlantı yapması ve tarifelerin tek tarife olması sağlanmalıdır. Tarifeler, tüm şirketlerin görüşleri alınarak BTK hakemliğinde belirlenmelidir. • Şirketleri kendi yerleşimlerinde standart dışı Sistem odası vb. gibi bir odada sakladıkları sunucularını/depolama ünitelerini Veri Merkezlerinde daha güvenilir ortamlarda saklamalarının cazibesini arttırabilmek adına, bir ucu herhangi bir Veri Merkezinde sonlanan kiralık devre ücretleri normal ücretin ¼'ünden fazla olmamalıdır.
DURUM	KISMEN TAMAMLANDI

KONU	SMŞH'ye İşlerlik Kazandırılması
İLGİLİ KURUM(LAR)	BTK, UAB, Hazine ve Maliye Bakanlığı, CBBTYPK
AÇIKLAMA	<p>Mevcut durumda BTK'dan bu yetkiyi almış toplam 56 işletmeci bulunmaktadır. Ancak bu işletmeciler çeşitli nedenlerden fiili olarak hizmet vermeye başlayamamıştır. Yakın gelecekte ülkemiz için en önemli adım; birkaç yıl içerisinde yapılması planlanan 5G lisans ihalesinin SMŞH veren işletmeciler için pazardaki rekabetin tesisine katkı sağlayacak bir fırsata dönüştürülmelidir.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Toptan ücretler üzerinden çifte "Hazine Payı" ödenmesi sorununun çözümü bir yasa değişikliği ile sağlanmalıdır. - SMŞH İşletmecilerine kapasite ayrılması 5G lisansının bir ön koşulu olmalıdır. - SMŞH işletmecilerini ağırlama konusundaki gönüllülük, 5G lisans sahibi olabilmeyi kolaylaştırmalıdır. - Özellikle belirli sayıda "Tam SMŞH" modeline karşılık SMŞH veren işletmeciyi ağırlama yükümlülüğü getirilmelidir. - SMŞH veren işletmecilerin, dünya örneklerinde olduğu gibi, frekans sahibi olmalarına da imkân verilmelidir. - "Teknoloji bağımsız" bir yaklaşım izlenmeli ve mobil şebeke işletmecilerinin sunmakta olduğu tüm hizmetler SMŞH veren işletmecilere de açılmalıdır. - SMŞH kapsamında, her üç mobil şebeke işletmecisi EPG ilan edilmeli, erişim ve arabağlantı sağlama yükümlülüğü ile Referans Erişim ve Arabağlantı Teklifi Hazırlama ve Yayımlama yükümlülüğü getirilmelidir. - SMŞH'nin genel çerçevesi Referans Arabağlantı/Erişim Sözleşmeleri ile çizilmeli, veri/ses ücretlerinin standart bir hal alması sağlanmalıdır. - Bu referans erişim teklifleri, muğlak süreç ve keyfi ücretlerin belirlendiği teklifler olmamalı, SMŞH verecek işletmecilerinin hizmet sunumuna yönelik kolaylıklar içermelidir. - Teminat tutarları mobil şebeke işletmecilerine bırakılabilir. Ancak mobil şebeke işletmecilerinin, yüksek teminat isteyerek, gerçekten bu işi yapmak isteyen SMŞH işletmecilerinin önünün kapatılmaması gerekmektedir. - Toptan hizmetin bedelinin belirlenmesine yönelik genel yaklaşım, "Tam SMŞH" modelinde "maliyet artı (Cost Plus)", diğer SMŞH modellerinde ise "perakende eksi (Retail Minus)" yönteminin benimsenmesi yönünde olmalıdır. - Mobil şebeke işletmecinin de referans tarifelerin altında perakende fiyatlandırma yapmaması sağlanmalıdır. - Mobil Arama Kartı için kullanılabilen erişim numarası (812 ön kodlu) üzerindeki sınırlama kaldırılarak coğrafi, nomadik veya mobil numaraların kullanılması sağlanmalıdır. - Sabit Telefon Hizmeti (STH) sunan işletmecilere sabit şebekelere ilaveten mobil internet bağlantısı kullanılarak mobil şebekelerden de çağrı başlatılmasına imkân verilmelidir. - İSS'lar mobil altyapılı IoT vb. hizmetleri veremedikleri için birçok ihaleye dâhil olamıyorlar. Bu nedenle, İSS'lara SMŞH yetkilendirmesi almada öncelik ve kolaylık tanınmalıdır.
DURUM	KISMEN TAMAMLANDI

KONU	Fiyat Sıkıştırması ve Yıkıcı Fiyatlamaların Önlenmesine İlişkin Düzenleme
İLGİLİ KURUM(LAR)	BTK
AÇIKLAMA	<p>5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun 13. Maddesinde</p> <p>“ c) İşletmecinin ilgili pazarda etkin piyasa gücüne sahip olduğunun belirlenmesi halinde; Kurum, fiyat sıkıştırması, yıkıcı fiyatlandırma gibi rekabeti engelleyici tarifelerin önlenmesi için gerekli düzenlemeleri yapar ve uygulamaları denetler” hükmü bulunmaktadır.</p> <p>Mevcut durumda fiyat sıkıştırması yükümlülüğü, Sabit Şebekede Çağrı Başlatma Pazarı kapsamında getirilmiştir. Bahse konu yükümlülüğün EPG tespit edilmiş olan tüm pazarlara getirilmesi gerekmektedir.</p> <p>Bununla birlikte, “Fiyat Sıkıştırmasının Tespitine, Önlenmesine ve Giderilmesine İlişkin Usul ve Esaslar” kamuoyu görüşlerinin alınması ardından BTK web sitesinde yayımlanmıştır. Söz konusu düzenleme, EPG'ye sahip işletmecilerin toptan ve perakende tarifeleri kapsamındaki fiyat sıkıştırmasının önlenmesi ve uygulanacak tedbirleri içermektedir. Ancak düzenlemede, uygulanacak metodolojiye yer verilmemiştir. Şeffaflık ilkesinin bir gereği olarak fiyat sıkıştırmasında kullanılan metodolojinin kamuoyu ile paylaşılması gerekmektedir.</p>
DURUM	KISMEN TAMAMLANDI

KONU	Kablo TV Altyapısının Erişime Açılması
İLGİLİ KURUM(LAR)	UAB, BTK
AÇIKLAMA	<p>Kablo TV şebekesinin etkin bir şekilde kullanıma açılmasının hem rekabeti arttırması hem de genişbant internetin yaygınlaştırılması konusunda büyük katkılar sağlayacağı değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, Kablo TV altyapısının alternatif işletmecileri destekleyecek bir model ve fiyatlandırma rejimi ile bir an önce paylaşımına açılması gerekmektedir.</p> <p>Türksat tarafından Kablo TV şebekesinin belirlenecek bir modelle diğer işletmecilerin erişimine açılması konusunda olumlu gelişmeler yaşanmaktadır. Bazı işletmeciler Türksat ile belirli bir protokol çerçevesinde anlaşmalar yapmışlardır. Ancak bu çalışmaların bir düzenleme çerçevesinde ele alınması bütün taraflar için daha doğru bir adım olacaktır.</p>
DURUM	KISMEN TAMAMLANDI

3- Tamamlanmayan Düzenlemeler

Aşağıda yer alan düzenlemelerin hayata geçirilmesinin sektörümüz açısından çok büyük fayda getireceği düşünülmektedir.

KONU	SAYE (Sanal Ayrıştırılmış Yerel Erişim) Referans Teklifinin Yayımlanması
İLGİLİ KURUM(LAR)	BTK
AÇIKLAMA	<p>BTK tarafından Sanal Olarak Ayrıştırılmış Yerel Erişim hizmetine ilişkin çalışma yürütülmüş ve 22.05.2014 tarihli Kurum kararı ile SAYE'nin "Mbit/sn başına transmisyon ücreti" temelli yeni VAE tarifelerine ilişkin uygulamalar gözlemlendikten sonra değerlendirilmesine karar verilmiştir. Söz konusu karar Ankara 10. İdare Mahkemesi tarafından 30 Mart 2016 tarihinde yetki yönünden hukuka aykırı bulunarak iptal edilmiştir.</p> <p>BTK tarafından 31.12.2019 tarihinde alınan Kurul Kararı ile, toptan sabit yerel ve merkezi erişim hizmetlerine ilişkin Pazar Analizi Dokümanı onaylanmıştır. ile "Toptan Sabit Yerel ve Merkezi Erişim Pazarları Analizi onaylanmıştır. Söz konusu karar ile ilgili Pazar kapsamında Türk Telekom'a getirilen SAYE yükümlülüğünün 01.07.2020 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmesi, taslak referans tekliflerin ise en geç Mart 2020 sonunda Kurum'a iletilmesi gerekmektedir, olağanüstü salgın hali (COVID-19) kapsamında alınan ve esas olarak sürenin bitmesinden sonra, 15 Nisan 2020'de yayımlanan ve bir ay geriye (13.03.2020) işletilerek uygulanan BTK kararıyla Türk Telekom'a tanınan süre durdurulmuştur.</p> <p>"Taslak Türk Telekomünikasyon AŞ Referans Sanal Ayrıştırılmış Yerel Erişim Teklifi" Ocak 2021'de BTK web sitesinde yayımlanarak kamuoyu görüşlerine açılmış olup henüz nihai hali yayımlanmamıştır.</p>
DURUM	TAMAMLANMADI

KONU	TTNET'in Etkin Piyasa Gücü (EPG) İlan Edilmesi
İLGİLİ KURUM(LAR)	BTK
AÇIKLAMA	<p>Ülkemizde, perakende internet pazarı konusunda BTK tarafından şimdiye kadar bir piyasa tanımı yapılmamış ve EPG belirlenmemiştir. BTK tarafından bu duruma gerekçe olarak da AB'nin perakende piyasalara müdahale etmemek adına böyle bir düzenleme yapmıyor olması gösterilmiştir.</p> <p>Oysa ülkemizde mevcut duruma bakacak olursak, ISS lisanslarının verildiği 2002 yılından bu yana geçen 16 yıllık süre sonunda TTNET'in Pazar payı halen %70'ler seviyesindedir. Rekabetin oluşturulamamasının en temel nedeni de Türk Telekom - TNet işbirliğinin varlığı ve bu işbirliği sonucunda ortaya çıkan rekabet ihlalleri için BTK tarafından şimdiye kadar bir önlem alınmamış olmasıdır. Türk Telekom'un 2015 yılında başlayan entegrasyon süreci ile birlikte söz konusu işbirliğinin ciddi rekabet ihlallerine yol açacak seviyelere gelmiş olduğu görülmektedir.</p> <p>Ülkemizdeki durum ve sonuçlar AB'deki durum ve sonuçlardan çok büyük farklılık göstermektedir. BTK prensip olarak perakende piyasalara müdahale etmemek yöntemini benimsemiş olsa da fiili duruma bakıldığında, özellikle tüketici odaklı konularda perakende piyasaya doğrudan müdahalede bulunabilmektedir. Adil Kullanım Noktası'nı (AKN) 2018 yılı sonunda kaldırılan Kurum kararı da bunun önemli bir örneğidir. Bu nedenle, BTK tarafından ivedilikle perakende genişbant hizmeti alanında piyasa tanımının yapılması ve TNet'in EPG ilan edilmesi gerekmektedir.</p>
DURUM	TAMAMLANMADI

KONU	Uydu Haberleşme Hizmetlerinin Yaygınlaştırılması
İLGİLİ KURUM(LAR)	BTK, UAB
AÇIKLAMA	<p>Küresel uydu hizmetleri pazarında yer almak için;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Türkiye’de uydu sektörünün gelişiminin sağlanması ve pazarın önünün açılması için, uydu haberleşme hizmetleri pazarında TÜRKSAT’ın Etkin Piyasa Gücüne sahip işletmeci olarak belirlenmesi, uydu haberleşme hizmeti toptan sağlayıcısı olarak konumlanması ve son kullanıcıya sadece yetkilendirilmiş işletmeciler üzerinden hizmet vererek uydu haberleşme pazarının gelişimine katkıda bulunulması gerekmektedir. • 406 sayılı kanun ile TÜRKSAT’a sağlanan ayrıcalık yürürlükten kaldırılarak, kamu kurum ve kuruluşlarının uydu üzerinden ihtiyaç duydukları hizmetleri serbestçe istedikleri işletmeciden alabilmelerinin sağlanması gerekmektedir. • TÜRKSAT’ın bir kamu kuruluşu olarak, Türkiye’de yerli uydu haberleşme sektörünü desteklemesi, ekosistemin gelişmesine ve piyasanın büyümesine yardım etmesi, uydu internet projelerinde birlikte çalıştığı işletmecilere bütçe, donanım, teknik tasarım, vs. gibi konularda destekte bulunması, yerel sistem bütünlleştirici uydu firmalarının eğitimini destekleyerek sektörün bilgi birikimini ve iş yapma hevesini arttırması gerekmektedir. • Yeni gelişen küresel uydu internet projelerinde Türkiye’nin de yer alması ve bu teknolojilerin ülkemiz çıkarına kullanılmasının yolunun açılması için tüm sektör temsilcilerinin katkılarıyla bir çalıştay düzenlenmelidir. Bu çalıştayda, ülkemizde uydu haberleşme hizmetleri için ihtiyaç duyulan mevzuat değişikliklerine ilişkin önerilerin tespit edilmeli ve Türkiye’nin yeni nesil LEO ve MEO uydu projeleri için gerekli altyapı ihtiyaçları belirlenerek, katkı ve katılım stratejilerinin oluşturulmalıdır. • Çalıştay sonucunda ortaya çıkacak yasal düzenlemeler ivedilikle gerçekleştirilmelidir. Uydu hizmetlerinde, bölgesel bir oyuncu haline gelebilmemiz için küresel işbirlikleri yapmamız şarttır. • Türkiye’de uydu üzerinden hizmet sağlayan işletmecilerin ve uydu hizmetleri pazarının büyümesi için, haberleşme uydularına ve diğer uzun mesafeli araçlara erişim sağlayan uluslararası telekomünikasyon ağının ve projelerinin bir parçası olacak uydu yer istasyonu yatırımlarının yapılması gerekmektedir. Fiyat/kalite değeri olarak, Türkiye’de altyapı/karasal hat fiyatlarına bakıldığında, fiyatların uluslararası fiyatlar ile yarışır durumda olmadığı görülmektedir. Bu nedenle Türkiye bu güne kadar, küresel uydu projeleri içinde yer alamamıştır. Ülkemizde 100 Gbps’lik karasal bir hatta bile yurt dışına göre astronomik ücretler ödenmektedir. İki noktası İstanbul içerisinde yer alan bir internet devresinin maliyeti yurtdışı devre maliyetlerine göre katbekat pahalıdır. Yurtdışı devre fiyatları bu kadar düşükken, ülkemiz içerisinde (Local Loop) devre fiyatları bu kadar yüksek olmamalıdır.
DURUM	TAMAMLANMADI

KONU	Sabit pazarda Ayrım Gözetmeme Yükümlülüğünün Gözden Geçirilmesi
İLGİLİ KURUM(LAR)	BTK
AÇIKLAMA	<p>Yerleşik işletmeci tarafından 2015 ve 2016 yılı içinde gerçekleştirilen organizasyon değişiklikleri ile yerleşik işletmeci ile dikey bütünleşik yapının kurumsal ve bireysel pazarlama, satış, şebeke ve operasyon organizasyonları tek bir çatı altında toplanmıştır. Bu durumun üç şirket arasında bilgi alışverişini ve ortak strateji oluşturup buna uygun olarak uyumlu hareket etmeyi kolaylaştırdığı aşikârdır.</p> <p>Bu organizasyon değişikliğinin rekabete olası etkilerinin bu çerçevede incelenerek mevcut ayırım gözetmeme yükümlülüğünün kapsamının bu bağlamda genişletilmesinde fayda görülmektedir.</p>
DURUM	TAMAMLANMADI

KONU	Rekabet Düzenlemeleri
İLGİLİ	BTK
AÇIKLAMA	<p>Rekabet Yönetmeliği Yayımlanmalıdır - Kurumun birinci görevi ve hedefi rekabetin tesisi, korunmasına yönelik düzenlemeleri yapmak ve her türlü tedbiri almak olarak Kanunda açıkça yer almaktadır. Ancak, Kurum tarafından bu görevin nasıl ve hangi usuller çerçevesinde yerine getirileceği, rekabet ihlalleri ve referans aykırılıkları konusunda nasıl yol izleneceğini belirleyen bir düzenleme bulunmamaktadır.</p> <p>İşletmecilerin Referans Teklif Aykırılıklarına İlişkin Şikâyetlerinin Giderilmesinde Uygulanacak Usul ve Esaslar Belirlenmelidir: Tüketici şikâyetlerinin giderilmesinde benzer bir yapı ve neticelendirme biçimi mevcut referans tekliflerin uygulanması açısından önemlidir. Bu nedenle, böyle bir düzenlemenin bir an önce hayata geçirilmesi büyük önem arz etmektedir.</p>
DURUM	TAMAMLANMADI

KONU	Fiyat Dışı Rekabet İhlallerinin Tespiti ve Giderilmesi
İLGİLİ KURUM(LAR)	BTK
AÇIKLAMA	<p>Taslağı kamuoyu ile paylaşılan "Temel Performans Göstergelerinin Raporlanması ve Yayınlanmasına İlişkin Usul ve Esaslar" henüz yürürlüğe alınamamıştır. Söz konusu düzenleme ile ilgili pazarda Etkin Piyasa Gücüne (EPG) sahip olduğu tespit edilen işletmeciler, ayırım gözetmeme, şeffaflık ve hizmet seviyesi taahhütlerine ilişkin işletmeci bazında gerçekleşme değerlerini içeren TPG'lerin sunulması yükümlülüklerine tabi kılınmaktadır. Fiyat dışı rekabet ihlallerinin (hizmet kalitesinin düşürülmesi, oyalama taktikleri, vb.) tespiti için, söz konusu düzenleme kapsamında olan talep, tahsis, tesis, arıza ıslah gibi süreçler ve kapsam dışında olan diğer süreçlerde de ayırım gözetip gözetmediğinin tespitine yönelik denetim yapılması ve var ise söz konusu uygulamaları mümkün kılan düzenleme boşluklarının giderilmesi ve caydırıcı yaptırımların uygulanmasının rekabete oldukça önemli ve olumlu etkileri olacağı düşünülmektedir. Düzenlemenin bir an önce uygulamaya alınması gerekmektedir.</p>
DURUM	TAMAMLANMADI

KONU	Toptan Tarifelerin Maliyet Esaslı Olarak Belirlenmesi, Kampanyalara Son Verilmesi & Maliyet yöntemlerinin kamuoyu ile paylaşılması
İLGİLİ KURUM(LAR)	BTK
AÇIKLAMA	<p>Etkin rekabetin oluşturulmasında daha fazla gecikilmemesi için Elektronik Haberleşme Kanunu'nda ve ikincil düzenlemelerde belirtildiği üzere, toptan tarifelerin maliyet metodolojisi çerçevesinde belirlenmesi ve şeffaflık ilkesi gereği bu metodolojinin kamuoyu ile paylaşılması gerekmektedir. Bununla birlikte, Kurum tarafından toptan ve perakende kampanyaların uygulanmasına ilişkin düzenleme yapılması gerekmektedir.</p>
DURUM	TAMAMLANMADI

KONU	444'lü Numaraların Taşınması ve Tahsislerinin Yapılması
İLGİLİ KURUM(LAR)	BTK
AÇIKLAMA	<p>Mevcut düzenlemelere göre 444'lü numaralar Türk Telekom dışında kalan alternatif işletmecilere tahsis edilmemektedir. Bu numaraların alternatif işletmeciler tarafından da tahsis edilebilmesi sektörde rekabetin önünün açılmasını sağlayacak uygulamalardan bir diğeri olacaktır.</p>
DURUM	TAMAM LANMADI

KONU	Yeni Yerel Aranır Numara (444 Benzeri) Bloğu Tahsisi
İLGİLİ	BTK
AÇIKLAMA	<p>Yerel Aranır Numaralara ilişkin düzenlemelerde "Ülkenin her yerinden, şebekeden bağımsız olarak aynı sayıda rakam çevrilmesi suretiyle erişilen numaralardır. Hâlihazırda, 444 XXXX şeklinde yerleşik işletmeci tarafından ikincil tahsisi yapılan ve ülkenin her yerinden 7 hane çevrilmek suretiyle aranan numaraların kullanımına devam olunur. Ancak, yeni yerel aranır numara grupları Kurum tarafından belirlenebilir. Yerel aranır numaraların tahsisi ve kullanımında uygulanacak usul ve esaslar Kurum tarafından belirlenir." Hükümleri yer almasına rağmen, alternatif işletmecilere 444'lü veya yine 7 haneli farklı bir bloğun tahsisi yapılmamıştır. Yerleşik işletmeci için söz konusu numaralar bir ayrıcalık oluşturmaktadır.</p> <p>İşletmeciler arasında ayırım gözetilmemesi ilkesi doğrultusunda, alternatif işletmecilere de yerel aranır numaraların açılması yönünde usul ve esasların belirlenmesini ve alternatif işletmecilerin de yerel aranır numaralar üzerinden hizmet sunabilmesinin önünün açılması gerekmektedir.</p>
DURUM	TAMAMLANMADI

KONU	Ethernet VAE
İLGİLİ KURUM(LAR)	BTK
AÇIKLAMA	<p>Ethernet Seviyesinde VAE modeli, IPTV, ses, video konferans, internet, p2p vb farklı kullanım türlerini ölçeklendirebilmek ve optimize edebilmek için gereklidir. Ayrıca yeni nesil şebekeler, Ethernet tabanlı tasarlandığından ve VULA => FTTX yapılar Ethernet olduğundan, bir önceki basamak olan VAE'nin de Ethernet olması, teknolojik yatırımların verimli yapılabilmesi, ülkenin sınırlı kaynaklarının etkin kullanılabilmesine imkân sağlaması açısından önemlidir.</p> <p>Bu sebeple, Ethernet seviyesinde VAE erişim modeli bir yükümlülük olarak düzenlenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.</p>
DURUM	TAMAMLANMADI

KONU	Tüketici Hakları Mevzuatının Yeniden Gözden Geçirilmesi
İLGİLİ KURUM(LAR)	BTK, Ticaret Bakanlığı
AÇIKLAMA	<p>Elektronik haberleşme sektöründe tüketici haklarına yönelik hem BTK hem de Ticaret Bakanlığı nezdinde düzenlemeler yapılmaktadır. Bu iki başlı yapı, işletmecilere her iki kurumun ayrı bakış açısı ve esaslar ile hazırladığı mevzuata uyması yükümlülüğünü getirmektedir. Bu durum farklı ve birbiri ile çelişkili hükümlere uyum sağlamak gibi uygulamada işletmecileri hukuken zora sokacak sonuçlar doğurmaktadır.</p> <p>Elektronik Haberleşme Sektörünün düzenleyici otoritesi olan BTK, sektördeki hizmetlerin veriliş biçimini, hizmetlerin kalitesini, teknik yeterlilikleri bilen ve hizmet özelinde uçtan uca yükümlülükleri düzenleyen bir otorite olarak hâlihazırda tüketicilere yönelik Elektronik Haberleşme Sektöründe Tüketici Hakları Yönetmeliği yayımlamış ve bu yönetmelikte abonelik sözleşmelerinden, fesih sürecine, fatura düzenlemelerinden, şikâyet sürecine kadar hemen her hususu ayrıntılı bir şekilde ve tüketicilerin hakları doğrultusunda düzenlemiş bulunmaktadır. Hal böyle iken Elektronik haberleşme sektörünü de kapsayıcı şekilde ikinci bir özel düzenleme yapılmasının gereksiz olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanan düzenlemeler, sektöre özgü uygulama ve hizmetlere tam uyum sağlayamamaktadır. BTK ve Ticaret Bakanlığı nezdinde bir çalışma yürütülerek, tüketici hakları mevzuatında yeknesaklığın sağlanması gerekmektedir.</p> <p>Bu çerçevede, elektronik haberleşme sektöründe tüketici haklarına yönelik düzenlemelerin Ticaret Bakanlığı düzenlemelerinden muaf tutulması sağlanmalıdır.</p>
DURUM	TAMAMLANMADI

KONU	Tüm Erişim Sağlayıcıların Katılımının Zorunlu Olacağı İnternet Değişim Noktalarının Kurulmasının ve Varolanların Desteklenmesi
İLGİLİ KURUM(LAR)	UAB, BTK
AÇIKLAMA	<p>25 Ekim 2023 Tarihli ve 32350 Sayılı Resmî Gazete 1. Mükerrer'de yayımlanan, 2024 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında yer alan 577.3 sayılı tedbirde; İnternet Değişim Noktası (İDN) kurulmasına yönelik usul ve esaslar belirleneceği, İDN kurulumu gerçekleştirileceği belirtilmektedir. Bu tedbirle ilgili sorumlu kuruluşlar; Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, BTK'dır. İnternet Değişim Noktaları 2019 yılından bu yana Yıllık Programlarda yer almaktaydı ve bugüne kadar bu konularla ilgili henüz adım atılmamıştır. Ayrıca, Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu (YOİKK) 2024 Eylem Planı YOİKK İnternet Sitesinde yayınlanmıştır. Bu noktada, İnternet Değişim Noktalarını doğrudan ilgilendiren, 42. ve 54. Eylemlerin ve CBDDO tarafından yürütülen kanun taslağı çalışmalarının önemi de unutulmamalıdır.</p> <p>Türkiye'deki İnternet trafiğinin çok büyük bir kısmının sektörde en büyük pazar payına sahip olan işletmecilerin aboneleri tarafından tüketilmektedir. İDN yapısının trafikteki bu dengesizlik sebebiyle en az 10 yıllık bir süre için "Open Peering" (Açık Eşleştirme) yapısında olması gerekmektedir. İDN'ye bağlanma maliyeti, İnternet kapasitesi almaktan daha az maliyetli olmalıdır. İDN'lere, Türk Telekom, Turkcell, Vodafone ve Türksat gibi şirketlerin bağlantı yapması ve tarifelerin tek tarife olması sağlanmalıdır. Tarifeler, tüm şirketlerin görüşleri alınarak BTK hakemliğinde belirlenmelidir.</p> <p>Aksi takdirde serbestleşmenin bir gereği olan çok oyunculu pazarın oluşması mümkün olmayacaktır. Dünya'daki diğer ülkelere baktığımızda İDN'lerindeki ve İDN'leri dışındaki peering (eşleştirme) trafiklerinin en az 7-8 oyuncu arasında dengeli olduğunu söylemek mümkündür. İDN yapısı eğer bu yönde geliştirilmezse 5G'nin gerektirdiği latency (gecikme süresi) ve "edge computing" standartlarının baştan çökeceği açıktır.</p>
DURUM	TAMAMLANMADI

KONU	İLGİLİ KURUM	2014 DURUM	2021 DURUM	
1	Tesis Paylaşımının Hayata Geçirilmesi	BTK	KISMEN TAMAMLANDI	KISMEN TAMAMLANDI
2	Geçiş Hakkı Uygulamasının Hayata Geçirilmesi	UAB	KISMEN TAMAMLANDI	KISMEN TAMAMLANDI
3	Port Transmisyon Esaslı Tarifeler	BTK	KISMEN TAMAMLANDI	KISMEN TAMAMLANDI
4	Veri Merkezi İşletmeciliğinin Desteklenmesi	CDDO, STB, UAB, BTK	-	KISMEN TAMAMLANDI
5	SMŞH'ye İşlerlik Kazandırılması	BTK, UAB, Hazine ve Maliye Bakanlığı, CBBTYPK	KISMEN TAMAMLANDI	KISMEN TAMAMLANDI
6	Fiyat Sıkıştırması ve Yıkıcı Fiyatlamaların Önlenmesine İlişkin Düzenleme	BTK	KISMEN TAMAMLANDI	KISMEN TAMAMLANDI
7	Kablo TV Altyapısının Paylaşımına Açılması	UAB, BTK	TAMAMLANMADI	KISMEN TAMAMLANDI
8	SAYE (Sanal Ayrıştırılmış Yerel Erişim) Referans Teklifinin Yayımlanması	BTK	TAMAMLANMADI	TAMAMLANMADI
9	TTNET'in Etkin Piyasa Gücü (EPG) İlan Edilmesi	BTK	TAMAMLANMADI	TAMAMLANMADI
10	Uydu Haberleşme Hizmetlerinin Yaygınlaştırılması	BTK, UAB	-	TAMAMLANMADI
11	Sabit pazarda Ayrım Gözetmeme Yükümlülüğünün Gözden Geçirilmesi	BTK	-	TAMAMLANMADI
12	Rekabet Düzenlemeleri	BTK	TAMAMLANMADI	TAMAMLANMADI
13	Fiyat Dışı Rekabet İhlallerinin Tespiti ve Giderilmesi	BTK	-	TAMAMLANMADI
14	Toptan Tarifelerin Maliyet Esaslı Olarak Belirlenmesi, Kampanyalara Son Verilmesi & Maliyet yöntemlerinin kamuoyu ile paylaşılması	BTK	TAMAMLANMADI	TAMAMLANMADI
15	444'lü Numaraların Taşınması ve Tahsislerinin Yapılması	BTK	TAMAMLANMADI	TAMAMLANMADI
16	Yeni Yerel Aranır Numara (444 Benzeri) Bloğu Tahsisi	BTK	-	TAMAMLANMADI
17	Ethernet VAE	BTK	-	TAMAMLANMADI
18	Tüketici Hakları Mevzuatının Yeniden Gözden Geçirilmesi	BTK, Ticaret Bak.	TAMAMLANMADI	TAMAMLANMADI
19	Tüm Erişim Sağlayıcıların Katılımının Zorunlu Olacağı İnternet Değişim Noktalarının Kurulumunun Desteklenmesi	BTK, UAB	-	TAMAMLANMADI

ADRES : Mustafa Kemal Mahallesi, 2118. Cad. Maidan İş Merkezi No:140 4C Blok Çankaya/Ankara, Türkiye
TELEFON : (+90 312) 232 14 52
E-POSTA : serbestlesme@telkoder.org.tr